

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI

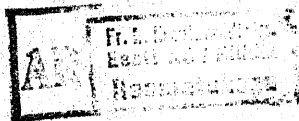
TOIMETUSE KOLLEGIUM:

V. ALTOA

J. KÄIS

E. MURDMAA (TOIMETAJA)

H. ROOS

SP,
7236

Nr. 1

18. AASTAKÄIK — 1936

Uudis koolidele

ETK koolitarvetetehas laskis uudisena müügile

mitmevärviliste kaantega koolivihud

Vihkude kaantel on meie tuntuimate kirjanike pildid, Eesti kaart ja joonelaud.

Vihud on hea kirjutus- ja kustutuspaberiga.

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU KASVATUSTEADUSLIK
AJAKIRI

Nr. 1

Tallinn, 31. jaanuar 1936

18. aastakäik

SISU: Kodukoha põhimõte õppe- ja kasvatustöös — **A. Kurvits**, Õpetajate ettevalmistusest — **H. Rajamaa**, Milleks kohustab meid sõprusliidu leping Soome õpetajaskonnaga — **H. Rajamaa**, Koolipeod välismaal — **R. Eres**, Kooliuuendusnurk: I õppeaasta laulmine üldõpetuse kontsentreis — **R. Taba**, Hõimunurk: Õpetajaneuvoston istunot 7.—11. p:nä 1936 Helsingissä, Kroonika: IV üleriigiline ajaloo-õpetajate kongress, Välismaalt: Haridusküsimusi Inglismaal — **Helmi Metsvahi**, Toimetusele saabunud kirjandus.

Kodukoha põhimõte õppe- ja kasvatustöös

A. Kurvits,

Meie peame vaatlema ja mõistma isiku ja ühiskonna eluaval-dusi sihiteadvuse seisukohalt. Isiku avaldused ja tegevus on sihi-pärased. Kasvatuse ülesandeid on avastada, selgitada ja hinnata seda sihiteadvust ja juhatada kasvandikule kätte õige tee ja sobi-vad abinõud positiivsete elusihitide taotlemiseks, reaalse ja tervik-liku eluplaani kujundamiseks.

Seejuures on otsustava tähtsusega vastavate kogemuste ja harjumuste sisendamine kasvandikusse, sest karakter kujuneb te-gEVuses ja eeskujude mõjul.

Õige kasvatuse tulemuseks on isiku kindel suhtumine miljöös-se, julge, vaba käitumine ja orienteerumise oskus kõigis olukorris. Siit lähtudes võime ütelda, et õigesti kasvatatud ja haritud isiku põhitunnuseid on teadlik suhtumine ellu seoses sotsiaalse vastutus-tundega. Kasvatatud inimene vaatab välistele mõjudele otstarbeko-haselt: ta ei tekita häirivaid momente kokkupuutel teistega; ta on leidlik isiklike vahekordade kujundamisel teistega. Õigesti kas-vatatud ja küps isik on asjadest üle; ta kannab eneses tasakaalu ja vaimset rahu ja ei saa millestki kergesti või kergemeelselt üllata-tud või ärritatud. Kokkupuutel kasvatatud isikuga ei teki piinlikke silmapilke ja pinevaid vahekordi, vähemasti on sellised ebamuga-vad momendid õigesti kujunenud ja reaalse eluplaaniga isiku selts-konnas kiiresti mööduvad. Mispärast? Sellepärast, et õigesti kas-vatatud isik on sotsiaalne ja teiste vastu heasoovlik, ta on teadlik

reaalseis elusuhetes, on kogenud õige käitumise normides, oskab vältida ja õigel ajal ja kohal parandada vigu enese käitumises ja kohandumises elunõuetega.

Kus peitub õige käitumise lähtekoht ja kandepunkt? Nad peituvad isiku õiges reageerimises välistele mõjudele, millele järgneb õige aktsioon, s. o. õige mõistuse otsustus, kaugemale ettenägev sihi-teadlik tahte akt-toiming.

Õigesti kasvatatud inimene ei reageeri mõjudele liigse impulsiivsusega, ei satu kergesti afektide mõju alla, vaid tema reaktsioonid alistuvad mõistuse otsustele, filtreeruvad mõistuses enne kui järgneb aktsioon. Mõistuse aparaat töötab õigesti kasvatatud isiku käitumise juures automaatselt ilma pingeta ja liigse jõukulutusetä. Valesti kasvatatud inimese käitumine on juhuline ja sotsiaalses mõttes sageli ekslik; ta peab ennast palju pingutama, kui tahab käituda õigesti ja teotseda mitte silmapilgu mõjul, vaid kaugemale leviku väljavaadete suunas.

Iga isik kannab eneses subjektiivset maailma, millega ta asetseb ümbritseva objektiivse maailma keskmes. Isik võtab vastu ümbritsevast maailmast mõjutusi, mis kujundavad tema tunde, mõtte ja tahte suuna ja tendentsi vastavalt isiku omadustele ja kalduvustele. Need tahtetendentsid avalduvad isiku käitumise viisis, mille kaudu võime avastada ja mõista tema eluplaani.

Meie ei kujutle endile isikut kunagi väliste mõjude passiivse vastuvõtjana, ilma tahtetendentsideta, vaid ikka aktiivsena, kes midagi ihaldab ja kavatseb ja kes ka omalt poolt püüab mõjutada ja kujundada miljööd vastavalt ideaalidele ja elusihetidele.

Meie võime märgata teatud vastavust miljöö mõjutuste vahel isikule ühelt poolt ja isiku reageerimise viisis nendele mõjudele teiselt poolt. Ma mõtlen siinjuures üht ja sama isikut. Erinevate isikute juures võib üks ja sama ärritus kutsuda esile erinevad reaktsioonid kui ka erinevad kujutlused ja aktsioonid.

Seejuures isik tunneb ennast seisvat mitte üksi teda ümbritseva maailma keskpunktis, vaid ka selle maailma vastu. Ühel pool seisab isiku „mina“ ja teisel pool ehk tema vastu seisab kõik, mida ta tajub kui „mitte-mina“. Oma füüsilist „mina“ tajub isik kui piiratud, reaalselt, lõplikku ja selget asja. See füüsiline „mina“ on ainult näiliselt perifeeriumiks isikuteadvuses varjatud sügavale, määratamatule, mõistetamatule vaimsele „minale“ või vaimsele maailmale, mis tunneb enese võimelise olevat haarama ja mõistma kogu välismaailma ehk universumit.

Teisepool „mina“ seisab universum on kogemuslikult tajutav meeltega ainult meie ligemas ümbruses; mida kaugemal seisab see maailm meist, seda raskemalt meie teda tajume ja kujutleme. See väline maailm suubub meie arusaamisele lõpmatusse niisasti ruumis kui ajas.

Nii seisavad vastamisi „mina“ ja „mitte-mina“ kui mikrokosmos ja makrokosmos, mõlemad omaette suurused, esimene väga

väike, teine lõpmatu suur. Piiriks nende kahe maailma vahel on isiku „mina“ välised meeled. Isiku väliste meelte kaudu astuvad need kaks maailma teineteisega ühendusse, kontakti, koostöösse, mille tulemuseks on isiku ja ühiskonna kultuuriline areng.

Elu korraldamise kui ka kasvatus ülesanne on sihiteadlik kaa-saaitamine kultuurilisele arengule, resp. ühiskondlustumise protsessile, mis tähendab võimalikult suuremate hulkade harimist, kasvatamist ja nende ettevalmistamist ja kaasatõmbamist ühiste positiivsete huvide ja elusihide mõistmisele ning taotlemisele.

Kasvatuse üheks postulaadiks on, et välismaailma tunnetamise võimalus kasvab ja süveneb „mina“ kasvamise ja süvendamisega. Kui keegi püüab mõista ja vallutada välismaailma, jättes üles ehitamata ja kindlustamata enda sisemaailma, siis võib see sise-maailm — hing — hukkuda, nagu see on seletatud Kristuse õpetuse läbi.

Kuidas jõuda maailma tunnetamisele ja selle vallutamisele nii, et sellega kasvaks ja areneks vaim? Kuidas mõista ja hinnata pedagoogiliselt välismaailma mõjusid arenevasse isikusse, või mida sisaldab kogemuslikult see maailm pedagoogilisele arusaamisele? Kuidas liigitada ja skematiseerida kasvatus huves asju ja nähtusi selles lõpmatus maailmas, kus varjatud kõige hea ja kurja juured, kus varjatud kasvatust soodustavad ja takistavad tegurid?

Küsimuse selgitamiseks katsume jagada meid ümbritseva maailma kolme kontsentrisse ja nimetame neid alates kõige kaugemast ning suuremast: 1) objektiivne maailm, 2) ärritav maailm ja 3) reaalne maailm. Vastavalt isiku suhetele ümbritsevasse maailma võime esimest, kõige kaugemale ulatuvat, kontsentrit nimetada tunnetuslikuks, teist bioloogiliseks ja kolmandat moraalseks maailmaks.

1. Objektiivseks maailmaks nimetan kõike olelevat, mida tunnetame, või mis oleleb arenenud mõistuse otsuste põhjal ka siis, kui meie väliste meelte kaudu ei suuda seda tajuda.

2. Ärritava maailma moodustavad asjad ja nähtused, mis ärritavad, mõjutavad ja haaravad isiku meeli vahetult, pidevalt ja kajastuvad isikus eluliselt, vitaalselt, suunates tunnet, mõtlemist ja käitumist, meelitades teda alaliselt ligi või hirmutades eemale. Ärritava maailma mõju meile on agressiivselt dünaamiline: ta puudutab ja mõjutab meie reaalseid või näilisi elusihte ja huve, soodustab või tõkestab meie arenemise ja edasijõudmise võimalusi, sundides meid võtma seisukohta nende mõjude vastu, neid ületades, hüljates või neile alistudes. Ärritava maailma mõjudest meie ei pääse mööda seisukohta võtmata. Objektiivset maailma meie võtame staatilisena: siin isik ei tunne olevat mängus elulisi huve, mis sunniksid teda võtma seisukohta asjade ja nähtuste vastu.

3. Reaalseks nimetan seda maailma, kus isik tunneb ennast koduselt. Reaalse maailma asjad ja sündmused on kogemuslikult või mõistuse kindla otsuse alusel isikule tuttavad. Siin on isiku

suhted asjusse ja nähtusisse reaalsed ja kindlad. Reaalne maailm on isiku poolt ärritavalt maailmalt ära võidetud ala — sfäär, mis on saanud isiku tõeliseks koduks, tema riigiks. Siin isik teab, kuidas ta peab käituma ja teotsema, mis lubatud, mis lubatamatu, mis kasulik, mis kahjulik, mis kõlbeline, mis ebakõlbeline, mispärast seda maailma võimegi nimetada ka moraalseks maailmaks. Reaalses maailmas orienteerub isik ruttu ja kindlalt, ilma pingeta, siin on isik rahulik ja tasakaalus. Siin vallutab isik oma elu tõelise õnne.

Nende kolme maailma — objektiivse, ärritava ja reaalse — sisu ja piirid on subjektiivselt muutuvad.

Objektiivse maailma avarus oleneb meie tunnetuse avarusest ja sügavusest — ta on hariduse produkt.

Ärritava maailma suurus ja mõju sõltub peale tunnetuse suures määral tuntuusest. Ärritava maailma võlud või pahed panevad vahetult liikuma isiku soovid ja ihad, asetavad proovile isiku väärtuse ja vastupidavuse. Üks isik näiteks alistub ärritava maailma kiusatustele kergesti, kuna teine paneb neile rahulikult vastu. Üks ja sama asi kuulub ühel isikul objektiivse maailma sisustusse, teisel aga ärritava maailma esemete hulka. Ühele näiteks on viin ja joogilokaal alati ihaldatavaks asjaks, teisele aga objektiivseks uurimise esemeks: mispärast inimesed joovad, mispärast nad armastavad istuda restoranides jne.

Ürginimesele oli kogu objektiivne maailm ärritavaks maailmaks, mis kihas kõiksugustest vaimudest. Nüüd on see ärritav maailm inimese poolt suuremalt osalt mõistetud ja võidetud, s. o. ümber kujundatud tema reaalse maailma osaks. Selle asemele on kujunenud inimesele suuremaks ärritavaks maailmaks sotsiaalne maailm, s. o. ühiskond oma vooruste ja pahedega, teaduse ja tehnikaga. Selle maailma vallutamine on keerukam ja raskem kui välise, füüsilise maailma mõistmine ja sellega kohandumine. On põhjust uskuda, et liginneb aeg, millal pöördakse tagasi ülekaalult kutseliselt suunatud realistlikult hariduselt humanistlik-sotsiaalsele kasvatusel, et teha inimest võimelisemaks orienteeruma ühiskonnaelu keerdkäikudes.

Reaalne maailm kujuneb ärritavast maailmast. Meie hakkame mõtlema, püstitama probleeme, teotsema, võtma seisukohta, korraldama suhteid ja teotsema siis, kui meie tunnus on puudutatud, olgu see nälja, armastuse või muu tunde läbi. Kus ei ole ärritust, seal ei teki reaktsiooni ega tõsist tegu, s. o. igakülgsest motiveeritud mõistuse otsustust. Ebamugavused ja hädad sunnivad inimest sügavamalt mõtlema, otsuseid tegema, sihi- ja plaanikindlalt teotsema, et vabaneda hädadest ja võita elamiseks juurde reaalselt maailma ehk kodust pinda.

Kasvatuse praktilisi ülesandeid on suunata ja korraldada selle ärritava maailma mõjusid lapse arenemise huvides ja aidata kaasa õigete ja kasulikkude reaktsioonide saamisel. Kasvatus peab tead-

likult äitama kaasa lapse reaalse maailma kujundamisele, selle avardamisele, ehitamisele ja kindlustamisele, õpetades, julgustades ja harjutades last liikuma ja teotsema vabalt teda ümbritsevas maailmas, tõrjuma tagasi ja kaitsema ennast ärritava maailma negatiivselt häirivate mõjude vastu.

Sellises õiges suunas kasvatatud isik on reaalne, võltsimatu (ehtne), sotsiaalne, kes tunneb ennast vabana ja peremehena ümbritsevas avaras realses maailmas. Valesti kasvatatud — resp. kasvatamatu — isik on irreaalne, on orjastatud ärritavast maailmast. Tema reaalsel maailma võib võrrelda popsikrundiga, ja sellelgi ei tunne ta ennast koduselt, vaid seisab alaliselt kõiksuguste väliste ristmõjutuste, fiktsioonide ja kahtlaste eeskujude mõju all. Kasvatamatute isikute tüüpilisi omadusi väljendavad hüsteeriliste kalduvustega isikud, kes näevad ebareaalseid asju reaalsena, ja vastupidi. Valesti kasvatatud isik on võlts, silmakirjalik, asotsiaalne.

Meie kasvatus ja õpetuse puudus seisab selles, nagu seda tundis juba Pestalozzi, et ta ei arenda õpilasele vajalikke reaalseid suhteid ümbritseva maailmaga, ei hoolitse järjekindlalt selle reaalse maailma kujunemise ja avardamise eest, vaid sageli aitab nihutada ärritava maailma piiritulbad õpilasele veel lähemale, temale kiusatuks. See tähendab, et meie äratame sageli kasvatus ja õpetusega õpilases ihasid, soove ja nõudmisi, ilma et suudaksime anda neile kätte abinõud ja võimalused neid nõudmisi rahuldada. Meie juhime õpilase kodust välja ärritava maailma mõjude alla, meie ei avasta tema huve ega selgita tema õiget sotsiaalset arusaamist, meie ei kinnita temas armastust selle maailma ehk pinna vastu, kus ta on sündinud, arenenud ja kus ta ka edaspidi elab ja töötab. Õpetuse ligem ülesanne on õpetada ja harjutada last toetuma kindlasti kodumaisele pinnale, enne kui ta tahab hakata vallutama laiemat maailma. Kõigepealt peab seadma jalule õiged suhted ligemaise asjusse ja nähtusisse ja alles siis võib siirduda suhete korraldamisele kaugema maailmaga. See ei tähenda küll, et meie algastmel ei puuduta ajas ja ruumis kaugemaidki asju, vaid need kaugemad asjad peavad seisma lähedaste suhete korraldamise ja mõistmise teenistuses. Pärast võime toimida vastupidiselt: ligemate suhete mõistmisest tuletada kaugemate suhete mõistmist.

Sellisel kodusel pinnal põhineva õpetuse keskustus ja toetuspunkt asub õpilases eneses, s. o. tema mitmekülgsel ja õigel suhtumisel ümbritsevasse ellu, mitte mõnel üksikul tunnetus-alal. Algastmel me ei püüa rajada kasvatus ja õpetuse keskustust mõnele üksikule õpilase huvialale, näiteks loodusloole, ajaloole või usuõpetusele.

Selline kontsentratsioon sünnib ja peab sündima pärast, s. o. vanemal arenemisastmel, kuid algastmel ei tohi sellega ette rutata: etteruttamine tähendaks lapse hinge enneaegset lõhestamist või kogu selle vägistamist. Kui õpetuse algastmel kontsentratsiooni aluseks on lapse õigete suhete korraldamine ligema ümbrusega ja

reaalse maailma kujundamiseks algrakukese loomine, mille läbi ja abil ta võib õppida tundma ja korraldama oma suhteid kaugema maailmaga, s. o. laiendada ja süvendada reaalselt maailma, siis ei tule seda pedagoogilist suunda mõista kitsalt ja ühekülgsest, nagu seda mõistis Marta Montessori. Montessori koostas kasvatusüsteemi ja lõi vastavad abinõud — mänguasjad, mille ülesandeks oli arendada ja kasvatada lapse meeli ja käeostust enne, kui laps hakkab neid elus sihiteadlikult ja kindla otstarbega tarvitama.

See vaatekoht on praegugi maksev võib olla isegi 90% pedagoogide ja kodanikkude juures, ja ta mõjutab meieaegse kooli välist organiseerimistööd kui ka õpetuspraktikat.

Selle vaatekoha juures lapse iga on ettevalmistus elule, kuid mitte tõeline elu ise. Montessori juures laps ei saa püstitada oma elu ja tegevuse jaoks sihte, neid mõista ja hinnata iseseisvalt, enese seisukohalt, enese huvides ja enese vastutusel, ja korraldada ümbrusega reaalseid suhteid. Selline kasvatus asetab lapse irrealsesse maailma. Montessori vaatekoht kasvatusel kaotab silmast lapse loomirõõmu ja loomisaktiivsuse, mis on isiku enesearendamises ja kultuuritöös põhilise tähendusega. Õige kasvatus peab olema lapsepäraselt utilitaristlik ja rahuldama eeskätt lapse arenemise huve, s. o. peab arvestama lapse elusihte ja lapse tungi loominguolisele tegevusele.

Loominguline suhtumine asjusse on aluseks tõelisele isiksuse ja sotsiaalsele arengule. Loominguline suhtumine tähendab vahendit suhtumist asjusse ja nähtusisse ilma autoriteetse või muu ametliku vahetalitusega, see on suhtumine omal riisikol. Ideaalsemal ja täielikumal kujul esineb loominguline suhtumine kunstniku suhetes loominguusse. Kunstnik püstitab probleeme iseseisvalt ja lahendab neid samuti iseseisvalt. Kunstniku suhted loominguusse on kõige reaalsemad, kuigi nad asjast kaugemal seisjale võivad paista ebareaalsetena, nagu näib ebareaalsetena ja otstarbetuna võhikule iga suur kunstiteos ja teaduslik teooria.

Reaalne kasvatus peab kõigepealt meetoodiliselt juhitud selgitustöö kaudu õpetama ja harjutama õpilast mõistma ja austama lapseiga ja usaldama enese elukogemusi ja suhteid ligema ümbrusega. Siit peab loomulikult kasvama välja usaldus ja austus oma vanemate, kodu, maa, looduse, riigi ja rahva vastu. Siit peab lapsele selguma iseenenest, et kõik, mis teda ümbritseb ja mida ta omab, on temale väärtuslikum ja vajalikum kui muud asjad laias maailmas; et häbeneda ennast, oma vanemaid, rahvast, kultuuri, riiki on kõige suurem rumalus ja alatus, mis inimese kui ühiskonna liikme juures kunagi võib mõelda. Reaalne kasvatus paneb areneva isiku liikuma enese tõelises orbiidis ja ei avatle teda kunagi tungima võõrasse eluringi, mis ainult näiliselt võib paista seisvat kõrgemal maailmaruumis.

Siit paistab meile arusaadavana H. Pestalozzi nõue kasvatada

isikut kokkukõlas tema individuaalse seisundiga (Individualanlaage), mis tähendab lähtumist sellest miljööst, kust õpilane tuleb, ja kasvatus suunamist sinna, kuhu õpilane läheb elama ja töötama.

Kasvatustöö korraldamisel meie ei saa pigistada silmi kinni asjaolule, et meieaegse ärritava maailma võlud ja kiusatused suruvad meile peale järjest intensiivsemalt ajakirjanduse, kirjanduse, kino, moodsed jne. kaudu. Vaimse või moraalse nõrkuse juures võib isik kergesti kaotada kontakti reaalse eluga ja langeda irreaalsete unistuste ja teostamatute soovide ja ihade ohvriks. Sellised isikud elavad peamiselt ärritavas maailmas, mis paistab meile lõpmatuna ja veetlevana, kuna nende reaalne maailm normaalsete ja tervete suhetega on tõmbunud tagasi miinimumini.

Elu- ja arenemisvõimelisemad, kultuuriliselt produktiivsemad ja huvitavamad on olnud ajaloo need rahvad, kes on osanud suhtuda ellu reaalsemalt, kes on ennast usaldanud ja enesest lugu pidanud. Sellised rahvad on loonud meile muu kultuuritöö kõrval omapärased rahvuslikud traditsioonid, võttes teistelt üle ainult seda, mis neile hädavajalik ja kasulik, ja hüljates kõike, mis neile mittevajalik ja kahjulik. Et väikerahvad lasevad endid kergesti võluda ja sugereerida suurte rahvaste eeskujust, on meile kogemuslikult selge, eriti kui pidada silmas kadaklust ja pajusust, mis oli tingitud meie pikast ajaloolisest surutisest, kuid millest meie oleme siiski tulnud välja terve rahvusliku tuumaga. Kui suured kultuurirahvad on asunud oma kultuuri natsionaliseerimisele, oma rahvuse ülistamisele ja propageerimisele, rahvusliku tunde süvendamisele kasvatus abil, siis on meil vaja ennast pingutada selles suunas mitmevõrdselt enam.

Lugeja tähelepanule esitatud individuaal-psühholoogiline skeem isiku suhte kujunemisest ja korraldamisest teda ümbritseva maailmaga peaks selgitama, et kodukoha põhimõte on loomulikuks ja õigeks suunanäitajaks õpetuse ja kasvatus korraldamisel algkooli algastmel. Siit peaks järgnema koduloo suur formaalne ja materiaalne tähtsus meie algkooli kursuses.

Tunnistagem avameelselt, et koduloo kui õppeaine mõistmise, suunitlemise ja sisustamisega meie ei ole kaugeltki üle raskuspunktidest, veel enam, meie ei näegi veel tõelisi raskuspunkte, ja kui intuiivselt neid oletame või aimame, siis püüame neist kaugelt mööda tüürida, muutes koduloo kui reaalne irrealseks, fantastiliseks ja isegi võltsituks.

Nagu kogu koolikasvatus seisab õpetajate käes, nii seisab nende käes ka koduloo olelu küsimus õppekavades.

Kodulugu kui keskustusaine ja õpilase reaalse maailma avastaja ja põhjendaja vääriks tema kordaseadmiseks viis-aastakut, mida võivad teostada ainult õpetajad, mitte üksi välised kavad, ettekirjutused, loengud ja näitetunnid. Asja edu seisab õpetaja pedagoogilises veendumuses, tema püüdes omada koduloos pedagoogiliselt põhjendatud arusaamist ja luua aine enesega reaalsed

suhted, enne kui katsuda reorganiseerida ja viljelda tema õpetamist koolis. Koduloo õpetamise kohta ei pea meie küsima eeskätt kuidas õpetada, vaid mida õpetada, mispärast, mis sihiga ja misjaoks. Meie surume koolikorralduse ja õpetuse juures üleliigselt ja ühekülgselt peale õpilase tunnetusele, eriti tema mälu tegevusele, jättes isegi koduloos meieaegse inimese kõige olulisema omaduse — sotsiaalsuse-arendamise — tähele panemata ja hooletusse.

Koduloo kui arendava õppeaine positiivsus seisab selles, et ta võimaldab ja õpetab last mõistma, hindama ja aru andma suuliselt, kirjalikult või kujutavalt asjust ja sündmusist, millega ta puutub kokku vahetult. Koduloo õpetamisel seisab esikohal lapse eneseusaldus, enesest lugupidamine, julgus, leidlikkus, algatusvõime, isetegevus, loominguline tendents, kuna teistes õppeainetes kipub domineerima reproduktsioon, s. t. järeleaimamine, järeletegemine, meelespidamine, järeleäärmine, kordamine.

Meie tahame võita liigset intellektualismi kasvatuses intellektualismiga. Meie jaatame ikka enese ja maailma olust Descartes' e postulaadiga „Cogito ergo sum“. Meie vahel täiendame või asendame selle postulaadi W. Stern'i omaga „Ich werte, also bin ich“. Arvan, et need mõlemad intellektualistlikult olust tõendavad postulaadid asendatakse kunagi sotsiaalselt suunatud kolmandaga: „Ma armastan, järelikult ma eksisteerin“. Kodulugu täidab oma ülesande, kui ta ehitab ennast viimase postulaadi alusele ja kui ka avastab õpilasele tema oma kodukoha reaalsuse, ilu ja väärtuse, kui ta rajab kindla aluse kodumaisele põhimõttele õpetuses, kui eesti kooli lõpetanu võib tõemeelselt tunnistada: „Ma armastan oma kodumaad ja oma rahvast, järelikult ma eksisteerin kui täisväärtuslik kodanik“.

Õpetajate ettevalmistusest

H. Rajamaa.

„Kasvatus“ on vaikinud hulk aastaid õpetajate ettevalmistuse korraldamisest Eestis. Viimased ulatuselisemad sõnavõttud on maetud meie ajakirja 1930. aastakäiku. Välja arvatud aeg-ajalt „Õpetajate Lehes“ ja harva ka mõnes päevalehes vilksatuvad kirjutised, on sellest küsimusest vaigitud. Ometi on inimestel, kes on asjale lähedal seisnud mitte ainult ameti poolest, vaid ka südamega, tunne, et siin ei ole kestev vaikimine asjale kasuks, vaid kogu küsimus tuleks uuesti võtta täies ulatuses lähemale sõelumisele. Olgu alljärgnevad read selle vähenõudlikuks algatuseks.

Tähele pannud viimase 5—6 aasta jooksul õpetajate ettevalmistuse alal ettevõetud samme ja korraldusi, on tunne, et õpetajate

ettevalmistust on käsitatud ükspuha missuguse koolitüübi seisukohast oma ette probleeminä. On tihti tekkinud tunne, et ühe või teise vastava õppeasutise avamise või sulgemise otsustamisel ei ole silmas peetud meie üldise koolikorralduse lähemaid väljavaateid kas või kõige lähemas tulevikus. See tunne tekkis tahtmatult eriti siis, kui korraga suleti kõik seminarid 1932. a. suvel ja Tallinna Pedagoogiumile lisaks avati teine pedagoogium Tartus.

Juba 4—5 aastat tagasi juhiti avalikkuse tähelepanu sellele, et meil seisab ees ühel või teisel viisil teostatav keskkooli-reform, ja soovitati õpetajate ettevalmistuse reformiga mitte rutata. Ja pealegi vastupidi meil ja mujal valitsevaile arusaamistele koondati mõlemad pedagoogiumid kõige halvemaise tingimustesse: igatahes Tartu Pedagoogium asetseb Tartu kõige halvemas koolimajas; asjatundjate kinnituse järgi ei ole Tartu linnas teist nii viletsat koolimaja. See kõlaks vahest muigama paneva paradoksina, kui see ei oleks surb fakt.

Et aastate eest tehtud hoiatavad märkused oodatava keskkooli-reformi puhul ei olnud asjatud, seda näitab lühikegi ülevaade õpetajate ettevalmistusest praegukehtiva korra järgi siis, kui jõuab lõpule teostatav keskkooli-reform.

Pedagoogiumisse pääsemiseks tuleb õpetajakutse taotlejail enne õppida algkoolis 4 a., keskkoolis 5 a. ja gümnaasiumis 3 a., seega kokku 12 aastat (praegu kokku 11 aastat). Pedagoogiumi kursused on praegu ette nähtud 2-aastasena. Nii tuleb noorel, kes soovib siirduda niigi tänamatule õpetajakutse alale, normaalselt õppida 14 aastat, et saada õpetajaametiks kandidaadidõigused. Praegukehtiva Õppejõudude tasude seaduse järgi saab õpetajaametis kandidaat maa-alkkoolis (sinna need peagu kõik on sunnitud minema) umbes 64 kr. kuus, millest arvatakse maha 10% korteri ja kütte arvel. Säärase tasu vääriliseks on arvatud inimesed, kes peavad sellele kutsele ette valmistuma vähemasti 14 aastat ja olema küllalt andekad ning mitmekülgsete vaimsete võimetega kvalifitseeritud isikud, õigemini isiksused. „... õpetajad maal olgu kultuurisaadikud, vaimliste varade levitajad ja õhutajad oma ümbruses“, nõudis isamaaliidu kongress 8. dets. 1935. a. (kongressi 13. resolutsioon; vt. „Postimees“ nr. 336, 9. dets. 1935.) Kuid see on asja üks n. ü. inimlik pool. Küsimuse teist külge tuleb mõõta ja hinnata riigi hariduspoliitika kõrgest ning avarast vaatekohast. Siin kerkib kohe esimesena silmade ette otsustarbekohasus küsimus. Kui mitte unustada neid nõudeid, mida tuleb täita algkooliõpetajal — eriti maal laiade rahvahulkade otsesel ja kaudsel valgustamisel —, siis ei saa kuidagi tagasi hoida suurt kahtlust gümnaasiumi kursuse tarvilikkuses 100-protsendilises ulatuses. Gümnaasiumi peamiseks ülesandeks on ju ette valmistada ülikoolile. On ju tõenäone, et gümnaasiumisse astuvad ikkagi need noored, kes just esijoones soovivad astuda ülikooli. Kavatsuste kohaselt tulevat gümnaasiume tulevikus võrdlemisi vähe, igasse maa-

konda mitte enam kui üks, mis on ka arusaadav. Loomulikult tuleb gümnaasiumidesse vastuvõtmisel kõva selektsioon. Selle selektsiooni põhimõtted ja eesmärk on arusaadavalt mitmeti erinevad neist põhimõttest, mis peaksid nõutavad olema õpetajakutse taotlejaile (kas või mitmesuguste võimete ja oskuste, näit. joonistamise, muusika jne. aladel, iseloomu omaduste kohasus jne.). Seetõttu tekib olukord, kus gümnaasium selekteerib eemale inimesed, kes sobiksid paremini õpetajakutsele kui ülikooli astumiseks.

Kuid pedagoogiumide kui gümnaasiumil põhinevate õppeasutiste mõistest on meil seni väga puudulikult aru saadud või aru saada tahetud. Kui mingi õppeasutis, liiati veel õpetajate ettevalmistamiseks, rajatakse abituriimile, siis tuleb seda käsitada kui ülikooli ehk akadeemiat, s. o. kõrgemat õppeasutist. Kui me pedagoogiumi astujailt kõigepealt nõuame küpsustunnistust, siis see asjaolu ka kohustab. Kui juba kõrgem õppeasutis, s. o. akadeemia, siis tuleb seda korraldada vastavalt nõudeile, mis on maksvad iga akadeemia kohta kõikjal mujal haritud maailmas. Sellepolest on praegu meie pedagoogiumide korraldus kõrgemate õppeasutiste mõistest kaugel. Ametiasutised kohtlevad pedagoogiumide õpilasi kui keskkooliõpilasi ja õpetajaid kui tavalisi keskkooliõpetajaid; jääb mulje, et see õppeasutis nagu ei ole üks ega teine. Ka nimetus „pedagoogium“ on valitud õnnetult. Välismaal, kus see nimetus veel eksisteerib, see tähendab mingit kinnist, keskkoolile vastavat eraõppeasutist, enamasti poistele (Saksamaal); põhjamaadel (Skandinaavias ja Soomes) oli see nimetus tarvitusel 17. ja 18. sajandil (Soomes pedagoogikujul), kuid hävis hiljem, ja tähendas kooli, kus anti esimest õpetust, s. o. algkooli; ka mujal on „pedagoogium“ tuntud olnud väikeste laste koolina. Üldse on see nimetus kõikjal vähe tuntud ja ebapopulaarne.

Kui tahetakse tõesti algkooliõpetajaid ette valmistada kõrgemate õppeasutiste kaudu, siis tuleb loobuda praegusest pedagoogiumi-moodusest: kahte selletaolist õppeasutist pole vaja.

Meil jääb valida kaks võimalust: 1) asutada üks korralik pedagoogiline ülikool ehk akadeemia või 2) ette valmistada ka algkooliõpetajaid Tartu Ülikooli juures sellekohases eriinstituudis.

Esimene võimalus oleks teoreetiliselt mõeldav ja mitmeti põhjendatavgi. Seda on koguni teostatud m. s. Saksamaal (Preis) alates 1925. a. ja Soomes (Jväskyläs), kus 1934. a. alustas tegevust Kasvatusteaduslik Ülikool (Kasvatusopillinen Korkeakoulu; soome keeles vastab korkeakoulu meie ülikoolimõistele). Me teame Preisi pedagoogiliste akadeemiade kujunemist. Valitsus ehitas nende tarvis uusi uhkeid hooneid, kulutati määratud summasid nende sisustamiseks, kinnitati rohkearvulised

ja kõrgepalgalised õppejõudude kaadrid (professorid ja dotsendid sama teadusliku kvalifikatsiooniga ja palgaga nagu muiski ülikoolides). Kuid me teame ka nende saatust: 15-st, mis avati 1925. a., on veel järele jäänud 8, teised on suletud mitmesugustel põhjustel, järelejäänuid on osa paigutatud maale.

Soomes vaieldi kaua ja põhjalikult, enne kui otsustati avada Kasvatustopillinen Korkeakoulu, et oleks „rahu majas“. Nagu nähtub saadaval olevast andmeist, millest on ilmunud lühike kokkuvõte „Õpetajate Lehes“ (nr. 15—1935), on soomlased asja tõsisemalt võtnud ja oma ainsa pedagoogilise ülikooli korraldanud ja sisustanud kõrgema õppeasutise nimele ja mõistele vääriliselt. Kas või lühike pilk õppejõudude nimistule ja nende töö- ja palgatingimustele ja õppeasutise eriinstitiutide, sisseseadete, õppevahendite loendile ja üldisele töökorraldusele, ja kohe on selge, et soomlased on küsimust põhjalikult kaalunud, ja et nad on endilt küsinud enne säherduse kavatsuse teostamisele asumist: kas on meil selleks küllaldaselt raha? Alles jaataval korral asuti selle teostamisele.

Tagasi tulnud küsimuse võimalikule korraldamisele meil, ma hakkaksin peale sellest, millega lõpetasin eelmise lõigu: kas on meil selleks raha? Ei ole vististi kahtlust, et meil ei ole nii palju raha, et asutada ja ülal pidada pedagoogiline ülikool, mis vähegi oleks oma nime ja mõiste vääriline. Soomeski on märgitud korduvalt, et uue ülikooli avamine Jyväskyläs on olnud liigne lüksus, mida pidanuks vältima. Kui juba Soomes (3½ milj. elanikku) ollakse säärases arvamises oma ainsa pedagoogilise ülikooli kohta, siis meil Eestis võime küsimuse rahulikult eitavalt otsustada ja kaaluda ainult 2. võimalust, s. o. tarvidust ja võimalust mööda teostada algkooliõpetajate ettevalmistust Tartu Ülikooli juures, kus selleks tuleb organiseerida eriinstitiut. Kuigi selle loomisel ja teokssaamisel tuleb kanda mitmesuguseid paratamatuid kulutusi, ometi tuleks see palju odavam ja otstarbekohasemgi uuest ped. akadeemiast, kui silmas peame iga-aastasi kokkuhoiu-võimalusi (Ülikooli raamatukogu jm. ühine kasutamine, ühised loengud pedagoogilistes ainetes jne.).

Kui juba kaalumisele võtta pedagoogilise instituudi asutamine ülikooli juurde, siis kaheharulisena: alg- ja keskkooliõpetajaile, kusjuures viimane haru jaguneks eri sektsioonidesse tarvidust mööda. Praegune keskkooliõpetajate ettevalmistamise-moodus ei ole rahuldav ja see tuleb varem või hiljem võtta reorganiseerimisele. Ülikooli ülesandeks on vastavais teaduskondades ja ainetes alal üliõpilasi teaduslikult ette valmistada. Need, kes on ülikooli lõpetanud ja soovivad hakata keskkooliõpetajaks selles aines, mida nad on nõutavas ulatuses ülikoolis õppinud, pääsevad, kui on tarvidust uute keskkooliõpetajate järele teatavate ainetes alal, pedagoogilise instituudi vastuvõtukatseile, s. o. selekteerimisele, sest igast ülikoolilõpe-

tanust ei saa veel kohast keskkooliõpetajat. Sissepääsenud töötavad tarvidust mööda aasta või kaks instituuendis, mille õppenõukogu teeb alles siis iga kutsetaotleja kohta oma lõpliku otsuse, arvesse võttes tema õpitöö tulemusi jne.

Algkooliõpetajate-haru kursused peab olema 2—3-aastane, arvestades sisseastujate oskusi ja võimeid eeskätt mõnedes oskusainetes (muusikas, joonistamises, käsitöös), millele ei panda gümnaasiumis erilist rõhku. Kes juba sisseastumisel rahuldavalt õiendavad nn. eelkursuse eksamid, mille hulgas võiks figureerida ka näit. pedagoogika ajalugu, mida võib küllaldaselt tundma õppida ka heade käsiraamatute abil, need pääsevad n. ü. päris kursusele. Loomulikult leidub otse päris kursusele pääsejaid vähe ja suurem osa õpetajakutsele kohaseid isikuid peab läbi tegema ka eelkursuse. Aasta jooksul jõuavad üliõpilased omandada vajalikke teadmisi ja oskusi põhiainetes, et edukalt süveneda algkooli kõigi õppeainete metoodikasse. Sealjuures võimaldatagu eelkursusel rohkem valiku-võimalusi: kes on tugevam muusikas, kuid nõrk joonistamises, võib pühendada end rohkem viimasele, ja ümberpöörduvalt jne. Praegune olukord pedagoogiumides on otse kiskendav: keskkoolis (gümnaasiumis) näit. joonistamist ei õpetata, kuid pedagoogiumis on seda hädasti vaja, niisamuti on lugu muusikaga, käsitööga; tuleb rohkesti järel õppida, kuid samal ajal on tarvis õppida terve rea ainete metoodikat, pedagoogikat, pedagoogika ajalugu jne. jne. — noored inimesed kas või tõmmaku endid lõhki!

Kui veel võtta arvesse praeguste pedagoogiumide töökorralduse paindumatust, töövõimaluste puudulikkust, vastavate sisseastujate ja erikabinettide puudumist — on ju õpilasteks gümnaasiumi täieliku kursuse lõpetanud ja täiskasvanud inimesed, keda ei saa rahuldada keskkooli šablooniline klassisüsteem, siis ei saa ütelda muud, kui veel kord alla kriipsutada eespool püstitatud väidet: pedagoogiumid praegusel kujul tuleb võtta tõsisele revideerimisele. Seda tingib peale eeltoodu veel üks tõsine argument: enamuse Tallinna ja osa Tartu Pedagoogiumi õppejõude loetakse ainult tunnindajaks ja pedagoogiumi algkoolis saavad nad tasu õppejõudude tasude seaduse algkooli normi järgi. Asja ei muuda ka see, kui, nagu kuulda, hakatakse avama uusi paralleelharusid niipalju, et kõik metoodika-õpetajad saaksid vähemasti 10 tundi pedagoogiumis, nagu nõuab tasude seadus. See kavatsesetav samm nõuab uusi maju rikkalikkude raamatukogudega, sisseseadetega, laboratooriumidega, erikabinettidega eriainetes õpetajatega, ühesõnaga: et pedagoogiumi usu-, ajaloo- jne. metoodika-õpetajad saaksid vähemasti 10 nädalatundi, selleks peaks pedagoogiumil, õigemini pedagoogilisel ülikoolil olema vähemasti 4—5 kursust. Selle kavatsuse kiire teostamine tooks aga varsti uue laviini kohata jäävaid õpetajaameti kandidaate,

keda meil praegu on hulgaks ajaks külluses (ka poole normi saanud õpetajat tuleb lugeda kohata inimeseks).

Nii ei jää meil teist teed, kui asuda uuesti seminaride avamisele. Kui eespool oli juttu õpetajate ettevalmistamisest ülikooli juures, siis seda on mõeldud kui ühte võimalust, kui just tingimata soovitakse akadeemilise haridusega algkooliõpetajaid. Algkooliõpetajate peaeetevalmistajaks jääksid ikkagi seminarid, mis tuleks rajada uuele keskkoolile ja mille kursus peaks kestma 4—5 aastat. Säärast seminari on soovitanud ka praegune haridusminister hr. K a n n, sest see on üheks sobivaks edasiõppimise võimaluseks neile, kes soovivad hakata õpetajaks, kuid ei soovi astuda edasi gümnaasiumi. Selliste seminaride asupaikadeks ei tarvitse sugugi olla meie suurimad linnad, Tallinn ja Tartu, vaid neid võib julgesti asutada ka m a a - k e s k u s t e s s e, kus on soodsaimad õppimis- ja kontaktivõimalused oma tulevase tööpõlluga neil, kel tuleb hakata ja jääda eluajaks m a a õ p e t a j a k s, „kultuurisaadikuks“, nagu soovib isamaaliidu kongress.

Neil kaalutlusil tuleks võtta õpetajate ettevalmistus kogu ulatuses uuesti põhjalikule kaalumisele, uute võimaluste selgitamisele ja tarbekorral vastavate kavade väljatöötamisele, pealegi tuleb uue keskkooli esimene lend juba 1937. a. kevadel.

Kuid laia õpetajaskonda huvitab ka õpetajate edasiõppimise küsimus. Missuguseid võimalusi ja väljavaateid võiks leiduda, missuguseid põhimõtteid siin püstitada ja kuidas neid teostada, sellest vahest järgmises „Kasvatuse“ numbris.

Milleks kohustab meid sõprusliidu leping Soome õpetajaskonnaga*

H. Rajamaa.

Möödunud aasta algul Eesti Õpetajate Liidu tookordne esimees dir. A. Veiderma algatas sihtasutise „Fenno-Ugria“ kaudu Eesti ja Soome õpetajaskonna ühistöö võimaluste selgitamise. Juba esimesele selgitust nõudlevale järelepärimisele teatas Soome algkooliõpetajate keskorganisatsiooni juhatus (Suomen Opettajainyhdistyksen Keskushallitus) oma kõige sõbralikumast vastutulekust ning tõsisest huvist asja vastu, ja palus kindlakujulisi ettepanekuid.

Eesti Õpetajate Liidu juhatuse ülesandel koostas äsjamoo-

* Eesti Õpetajate Liidu 12. üldkongressil 25. aug. 1935. a. ettekantud referaat.

dustatud Soome-toimkonna esimees J a a n R u m m o vastava lepinguteksti, mis EÕL juhatuse poolt kinnitatuna esitati Soome Õpetajate Ühingu keskjuhatusele. Soomlaste soovil tehti esitatud tekstikavandis ainult mõningaid redaktsioonilist laadi kohendusi ja kinnitati siis lõplikult EÕL Asemikkude Kogu poolt 1934. aasta aktoobris, mille puhul viibisid kohal ka Soome õpetajaskonna esindajad sekretär H. V. S a n t a l a'ga eesotsas.

Koostatud sõprusliidulepingu Soome-poolne kinnitamine teostus 26. juunil s. a. Helsingis, kus viibisid kohal ka Eesti Õpetajate Liidu volinikkudena J a a n R u m m o ja H. R a j a m a a. Pärast seda, kui Soome Õpetajate Ühingu aastakoosolek oli lepingu üksmeelselt heaks kiitnud, toimus lepingutekstidele, mis olid trükitud mõlema maa keeles, pidulik allakirjutamine. Eesti poolt kirjutasiid alla EÕL volinikud J. Rummo ja H. Rajamaa ja Soome poolt Soome Õpetajate Ühingu esimees haridusnõunik K a a r l o A h t i a l a ja sekretär H. V. S a n t a l a. Selle pöördelise sündmuse pidulikkus ja Soome ametikaaslaste poolt kõikjal ilmutatud südamlikkus püsib Eesti Õp. Liidu volinikkude meeles haihtumatumana.

Sel koosolekul lõplikult kinnitatud ja allakirjutatud Sõprusliiduleping kõlab järgmiselt:

„Koostöö arendamiseks Eesti Õpetajate Liidu ja Suomen Opettajainyhdistyse (Soome Õpetajate Ühingu) vahel sõlmitakse sõprusliit, mille abil sõprusliitlased:

1. Püüavad tutvuda kummagi maa algkooliolude, õpetajate elu ja nende kutseorganisatsioonide tegevusega loengute, koolinäituste ja väljaannete vahetamise kaudu. Sõprusliitlastel tuleks arendada vennasmaade vahel ka vastastikust kirjavahetust ja kooli- ning kasvatusolusid valgustavate kirjutuste avaldamist oma maa ajakirjanduses.

2. Aitavad kaasa sõprusliitu kuuluvate algkooliõpetajate õppe- ja huvireiside korraldamisel, reisikavade koostamisel, hinnaalanduste, öömajade ja kohapealsete juhtide hankimisel; on kummalgi pool võimalust mööda abiks suvepuhkuse paikade hankimisel sõprusliitu kuuluva vennasmaa algkooliõpetajaile.

3. Soodustavad sõprusliitu kuuluvate algkoolialaste tegelaste õppe- ja tutvumiskäike oma maa vastavatesse õppeasutistesse lubade hankimise, nõu ja juhatuse andmise kaudu.

4. Teatavad vastastikku oma organisatsioonide poolt korraldatud kongressidest, tähtsamaist pidustustest ning kursustest ja saadavad, kui võimalik, neile oma esindajad.

5. Arendavad oma liikmete kaudu hõimutunde süvendamist kummagi rahva vahel, tutvustades oma maa koolides, seltskonnas, ajakirjanduses vennasrahva elu ja olusid, sihte ja saavutisi.

6. Moodustavad kumbki oma juhatuse juures erilise toimkonna, mille hooleks jääb selles lepingus mainitud ülesannete tege-lik korraldamine.

7. Kirjavahetuses ja muus läbikäimises tarvitab kumbki sõpruslepinglane oma maa keelt. Sõprusliidu teostamisel ettetulevad kulud, nagu näit. õppe- ja huvireiside ülalpidamine jm. kulud kannab kummagi sõprusliitlase liige ise.

Helsingis, 26. juunil 1935. a.

(Allkirjad.)

Niipalju lühidalt sõprusliidulepingust ja selle saamisloost. Nõndaviisi kõigi ühiseks rõõmuks teoks saanud sõprusliiduleping tähendab täielikku pööret Eesti-Soome riigi sõbralikkude vahetkordade edasisel kujunemisel ja arendamisel.

Sageli kõneldakse ja kirjutatakse Eestit ja Soomet lahutavast Soome lahest. Tõeliselt ei saa olla kitsas Soome laheke mingisuguseks lahutajaks. Nii väike vahemaa kahe maa pealinna vahel võiks ainult hõlbus t a d a igasugust läbikäimist.

Tõeliselt aga peame kõnelema kultuurilisest kuristikust kahe ligilähedase maa ja rahva vahel. Eesti ja soome rahva kaugemast minevikust teame, et me võrsume ühisest algsoome hõimudest. Ühine lahutamatu ühiselu kestis kuni meie esivanemate läänemeremalle asumiseni. Sellest ajastust põlvneb algsoome, s. o. esijoones Soome-Eesti ühine kultuur. See kultuur oli oma aja kohta küllalt kõrge ning rikkalik. Tihe side Eesti ja Soome hõimude vahel kestis veel pärast seda, kui eestlased olid lõplikult vallutanud ja tihedasti asustanud oma praeguse kodu Läänemere kaldail ja saartel, ja soome hõimud asusid järkjärgult asustama ning viljakandvaks maaks muutma metsistunud, kaljude ja järvede rikast „tuhande järve maad“. Ja keele m u r r e g i oli siis nii siin kui sealpool lahte nii lähedane, et teineteisest arusaamine ei võinud tekitada peagu mingeid raskusi.

Siis aga tuli saatuslik pööre. Me langesime lõunast tulevaile ristiriütleile saagiks ja Soome sattus aegamisi Rootsi mõju ja võimu alla. Sellest momendist alates algab peagu täieline lahkumine. Oma iseseisvuse ja kõigi inimlikkude õiguste kaotusega sattusime Saksa kultuuri mõjupiirkonda ja Soome selle vastu täiesti erinevasse Skandinaavia kultuuri õhk-konda. Kui lisaks neile täiesti erinevatele kultuurimõjutustele veel meenutame, et eestlane sattus nii majanduslikult kui ka kultuuriliselt täiesti Saksa mõisniku meelevalla alla, siis Soome ei ole säärast ihu- ja vaimuorjust iial tunda saanud; samuti ei ole Soome näinud ega tunda saanud laastavaid sõdu sel määral ja selliste tagajärgedega nagu Eesti. Hoopis vastupidi: Soome maa ja rahvas sai Rootsi kaudu Skandinaavia ikka kõrgel järjel olnud kultuuri osaliseks, mille õnnistavat mõju võime praegugi Soomes kõikjal kohata. Eesti maad ja rahvast hakkas ajajooksul ümbritsema Balti-Saksa omamoodi kultuuriline „hiinamüür“, mille negatiivset mõju tunneme tänapäevalgi igal sammul. Teame rahvaste ajaloost, et riikliku iseseisvuse saavu-

tamisega ei saavutata kaugeltki nii ruttu kultuurilist rippumatust. Nüüd, millal meil iseseisvuse esimesel ja teisel aastakümnel, eriti viimaseil aastail, on tehtud suuri pingutusi, et lahti saada Balti-Saksa ühekülgsest kultuurist ja selle veelgi ühekülgsemast mõjust, tuleb meie kultuuripilk suunata üle Soome lahe põhjapoole vennasrahva juurde. Seal võime leida veel paljusid ühiseid kultuurijuuri, sest vabamate poliitiliste ja soodsamate majanduslikkude olude tõttu on need seal saanud edasi elada ja säilida tänapäevani.

Teiselt poolt võime Soome kaudu tutvuda Skandinaavia kultuurivaradega, mille omandamine võiks meile saada ainult suureks õnnistuseks. Kuulub ju Eestigi oma maa-alalt Balti-Skandinaavia ühtsusse.

Meil on praegu esikohal inglise orientatsioon, kuid see saab oma ulatuselt olla ikkagi ainult nn. rahva „tippude“ orientatsioon. Meie rahva laiemate hulka de kultuurilist orientatsiooni ei saa suunata nii kaugele väljapoole täiesti võõrasse maailma — see tähendaks suurt hädaohtu meie rahvuslikule kultuurile ja selle omapärale —, vaid meie rahva laiu hulki tuleb ligindada rahvale, kes on meile keelelt ja kultuurilt, vähemasti selle alustes, niivõrd lähedane, et juba lähema silmitsemise järele tunneme selles oma muistse kultuuri- ja hõimuvenna.

Selleks on nüüd saabunud aeg ja lahedad võimalused. Rõhutaaksin: viimne aeg!

Missuguste tegelikkude sammudega tuleks nüüd alata meil, sõprusliidulepinglasil, et täita neid kohustusi, mis oeg on meile ette veeretanud?

Üksteisele lähendamise suurimaks vahendiks on keel. Nagu juba tähendasin eespool, oli meie soome hõimude kõnekeel üksteisele nõndavõrd lähedane, et arusaamine ei olnud raskendatud. Veel praegugi on Viru ja Harju rannamurded soome keelele sedavõrd lähedased, et sealsed elanikud võivad soomlasist üsna hõlpsasti aru saada, kuid üldiselt on eesti ja soome kõnekeel üksteisest tublisti erinenud ajajooksul, mistõttu teineteise mõistmine on raskendatud. See maksab eriti mõlema kirjakeele kohta. Soome rahva- kui ka kirjakeelde on tunginud rohkesti elemente rootsi keelest, eeskätt leksikaalsel alal; meil aga saksa resp. alamsaksa keelest.

Selle kahe, juba enamvähem kujunenud kirjakeele üheks kirjakeeleks liitmine ei ole enam võimalik. 100, koguini 50 a. tagasi unistati veel sellest (eriti teadlaste ja luuletajate ringkondades), kuid see ei olnud võimalik siis, ammuigi mitte enam nüüd.

Aeg on veeretanud Eesti õpetajaile ette suure kohustuse, rahvusliku kohustuse: õppida selgeks soome keel. Teist teed enam ei ole!

Tõsi küll, see ei ole kaugeltki kerge ülesanne, kuid eesmärk

kohustab! Vähemasti nii kaugele peaksime jõudma lähema paari aasta jooksul, et saaksime soomlasest aru kõnes ja kirjas. Sellega oleme avanud kõik teed, et õppida vahetumasti tundma Soome maad, rahvast, kultuuri ja selle saavutisi jne. Kui käesoleval suvel esimestel Soome-Eesti õpetajapäevadel üksteise keele mittemõistmine tegi paljudele õpetajatele tuska nii Eestis kui Soomes, mistõttu soomlased pidid esinema eestikeelsete ettekannetega ja eestlased soomekeelsetga, siis tahaksin tõsiselt loota, et järgnevail ühistel õpetajate-päevadel võidaks esineda kummagi maa keeles, ilma arusaamist takistamata.

Nende ridade kirjutaja tõsiseks sooviks on, et hõimukeelte õpetamist teostataks küllaldaselt määralt mõlema maa õpetajate ettevalmistusastutes, nii et pärastine täiendamine ei sünnitaks enam mingeid raskusi.

Osalt juba keeleõppimisega paralleelselt, kuid kohe selle järel peab algama intensiivne Soome maa, rahva ja selle kultuuri lähem tundmaõppimine, mispuhul tuleb õpetajail eeskätt silmas pidada Soome kooli- ning haridusolusid.

See oleks meie õpetajaskonna lähemate aastate töö sellel alal. Sellele peab järgnema omandatu edasiandmine, „ülekanne“ laiemaile hulkadele ja tõusvaile põlvvedele. Seda tööd, mis järgneb pärast põhjalikku ettevalmistust, ma alles julgeksin nimetada hõimutööks kõige laiemas ning paremas mõttes.

Tõsi küll, meil on tehtud hõimutööd mitut moodi juba enne iseseisvust, kuid seda on tehtud juhuliselt, ilma kindla korrata, kord ühel, kord teisel alal. Loomulikult on suur osatähtsus ülija keskkooliõpilaste vahelisel hõimutööl, kuid seda tuleb võtta ja hinnata kui ettevalmistavat järku pärastisele süstemaatilisele hõimutööle.

Pahatihti on aga lepitud ainuüksi õppiva noorsoo hõimuharrastustega, unustades, et nooruses külvatud seeme ja kasvama pandud puuke nõuab pidevat hoolitsemist suureks saamiseni. Noorte vaimustused on kerged lahtuma, kui nende töö ei leia tarvilist tähelepanu ja edasijätkamist vanemate poolt.

Nõnda tuleb ka sellepoolest kõrgelt hinnata vastalatud õpetajaskonna hõimutööd.

Lõpuks peatuksin veel lühidalt selle juures, missuguseid konkreetseid samme tuleks veel astuda tegeliku hõimutöö alal.

Mõni aeg tagasi kõneldi ja kirjutati meil kaunis laialt soome keele õpetamisest algkoolides, koguni sundusliku aინena. See mõte tuleks siiski kõrvale jätta. See koormaks algkooli nagunii koormatud tunni- ja õppekava ja selle teostaminegi oleks ühendatud mitmete ülesaadamatute raskustega. Küll aga oleks soome keele õpetamine mõeldav algkoolile järgnevais koolitüüpides. Peale keskkooli ja sellele järgneva uue gümnaasiumi tahaksin siin eriti rõhutada soome keele õpetamise

vajadust kutsekoolides. Nii oleks põllutöö- ja kodumajanduskoolides soome keele õpetamine üsna hõlpsasti mõeldav. 2—3-aastase õppimise järele võiksid õpilased jõuda niikaugemale, et nad saaksid aru lihtsamast tekstist ja võiksid koguni endid täiendada oma erialal Soomes lühemal matkal või koguni pikema-aegsel õppimisel vastavas koolitüübis. Sellel alal oleks meie tulevastel peremeestel ja -naistel palju õppida. Karahvaülikoolide õppeainete hulgas peaks figureerima soome keel.

Selle ettepaneku teostamine on esialgu seotud suurte raskustega, sest puuduvad soome keelt oskavad õpetajad. Kuid sellest peab saama üle. Vastavate ametiasutiste heatahtlikul vastutulekul võiksid toimuda vastavad kursused soome keele õpetajate ettevalmistamiseks, ja paari-kolme aasta pärast oleksime sellest takistusest üle. Loomulikult tuleks teha soome keele õpetamine kohuslikuks kutsekooliõpetajaid ettevalmistavaile õppeasutistele, siis oleksid meie kutsekoolid alati varustatud õpetajatega, kes võivad küllaldasel määral õpetust anda soome keele algkursuses. Soome keele oskus peab kanduma järk-järgult laiemaisse rahvahulkadesse. Igas eesti kodus peab leiduma soome keele oskajaid!

Kui ma ei saanud soovitada soome keele õpetamist algkoolides, siis jääb õpetajaile algkoolis hõimutöö alal veel mõndagi teha, peale hõimuaktuste või muude pidustuste. Juba algkoolis tuleb ja saab mitmetel puhkudel õpilastele tutvustada Soomet. Seda on võimalik teha emakeele-, ajaloo- ja maadeteadusetundides, kus võetagu kõne alla kohaseid palasid, luuletusi jne. Seda saab tarvilisel määral täiendada õpetaja oma jutustus, mis on seda mõjuvam, mida enam see põhjeneb isiklikel tähelepanekuil. Keele kohta võiks olla illustratsiooniks mõni valitud soomekeelne pala, mis pakub õpilastele suurt huvi, nagu näitavad tegelikud kogemused.

Praegu on laialt harrastatav õpilastevaheline kirjavahetus, mis seniste tähelepanekute järgi üha kasvab. Kirjavahetus täidab ainult siis oma ülesannet, kui seda juhib soome keelt oskav õpetaja. Kui õpilased jäetakse täiesti omapead, siis võib praegune vaimustus sellel alal varsti lahtuda, millest oleks tõsiselt kahju. Loomulikult peab algkoolis alanud kirjavahetus edasi kanduma ühelt poolt keskkoolidesse ja gümnaasiumidesse ja teiselt poolt kutsekoolidesse. Alles siis võib algkoolis alatud töö hakata vilja kandma.

Need oleksid esialgu lühidalt kokkuvõetuna nõuded, milleks kohustab meid Soome-Eesti sõprusliiduleping. Sõprusliiduleping, nagu nägime, märgib veel paljusid teisi, kuid käesolevas ettekandes püüdsin esile tõsta olulisemaid ning kõige lähemal ajal täidetavamaid. Kui on täitmisele võetud või jõutud juba täita need, siinmärgitud, siis ei tee teiste täitmine enam kuigi suuri raskusi.

Meie vanem eesti haritlaspõlv seisab mõnes suhtes kaugel

siinpüstitatud nõudeist ja nende täitmisele asumisest. Me saame neist aru. Kuid seda suuremad on noorema sugupõlve kohustused. Järjekindel ja järelejätmatu töö võib muuta tõusvate sugupõlvete mentaliteeti, nii et paarikümne aasta pärast on pilt hoopis teine.

Oleme tugevad, kui teame ja tunneme, et meil on tugev hõimurahvas teisepool Soome lahte. Eestil ei ole kedagi nii lähedast rahvast kui soome ja Soomel ei ole kedagi peale eesti!

Lõpuks esitan kongressile vastuvõtmiseks järgmised resolutsioonid:

Eesti õpetajaskonna ülesandeks on olla teedtasandavaks eelväeks Eesti ja Soome kultuurilisel lähenemisel. Selleks tuleb igal eesti õpetajal:

- a) osata küllaldaselt soome keelt;
- b) põhjalikult tunda soome vaimse ja ainelise kultuuri omapära ning selle saavutisi;
- d) tunda soome rikkalikku koolikirjandust;
- e) Soome maad ja rahvast tegelikult tundma õppida, eeskätt silmas pidades Soome kooliolusid;
- g) tõusvas noorsoos äratada huvi Soome maa, rahva ja keele vastu;
- h) vabaharidustööst huvitatud õpetajail veel peale selle pidevalt kursis olla Soome vabaharidustöö meetoditega ja uuemate üritustega sellel alal;
- i) jõudu ja võimalust mööda kaasa aidata Soome ametikaaslastele ja ekskursioonidele Eesti maa ja rahva tundmaõppimisel ja siin lühema- või pikema-ajalistel viibimistel.

Koolipeod välismail*

R. Eres.

Kool on pidudes (kui ka mitmesugustes teistes koolis korraldatavais õhtuis) kui vaimsete, kunstiliste ja sotsiaalsete võimete arendamisvõimaluses leidnud tähtsa kasvatusteguri. Koolipidudel esitatava kava ettevalmistusega ja korraldustöödega, milles õpilased kogu oma olemusega tööle rakenduvad, vallandub ja areneb õpilase fantaasia ja tundeilm, ärkab tugevam kohusetunne ja seniloodud kultuuriväärtuste õigem hinnang. Samuti tärkab ja süveneb ühtekuuluvuse tunne kogu kooliga ja õpetajaskonnaga. Mõnel maal, näit. Ameerika Ühendriikides ja Saksamaal, on püü-

*) Käesolev kirjutis on valminud Ak. Pedagoogika Seltsi koolipidude töörühmas (mag. A. Elango juhatusel) ja moodustab täienduse „Pedag. Aastaraamat III“ ilmunud uurimusile.

tud seda osa koolielust mitmeti reformeerida ja õpilaste arenemistasemele kohandada, et nad ergutaksid õpilasi edasi töötama ja oma esteetilisi tarbeid rahuldama.

Koolipeod on leidnud parima pinna internaatkoolides. Alati koos elades on õpilastel märksa paremad võimalused pidu ette valmistada. Ka on tarve koolipidude järele siin suurem, kuna puuduvad need rohked elamused, mida muidu pakub elu perekonnas. Internaatkoolides valitsev tugevam ühisvaim loob soodsama pinna õige peoelamuse tekkimiseks. Sellepärast vaatleme koolipidusid kõigepealt moodsates internaatkoolides, näit. maakasvatuskodudes (Landerziehungsheime), mis sotsiaalse ja esteetilise kasvatusel alal on olnud mitmeti teedrajavad.

Koolipeod Inglise maakasvatuskodudes.

Inglise maakasvatuskodude hulgas evib juhtivat asendit nn. „Abbotsholmi uus kool“, mille elust annab meile ülevaate dr. H. Lietz teoses „Emlohstobba“ (anagramm Abbotsholmist). See kool asub Inglismaa pealinna lähedal Rocesteri linnakeses. Ta sarnleb mitmeti Inglismaal nii teravalt välja kujunenud traditsioonilistele „public school’idele“, eristudes viimatimainituist siiski oma kasvatusprintsipidega. Abbotsholmi õpetajaskond, rakendades kogu oma moraalse, intellektuaalse ja füüsilise jõu, püüab kasvandikele pakkuda terveid, mitmekülgseid arenemisvõimalusi, kõrvutades intellektuaalsele arengule füüsilise, mitmesuguste praktiliste tööde ja spordi näol.

Õpilaste pidevat õpitööd elustavad ja ergutavad aegajalt korraldatavad koolipeod ja kontserdid, milliseid korraldatakse igas trimestris vähemasti kaks. Need võimaldavad õpilasil oma lavalisi ja muusikalisi võimeid iseseisvalt ja innukamalt väljendada.

Kontserdi kava täidab tavaliselt kooli keelpilli-orkester, kus peale pea-instrumentide, nagu viiul, čello ja klaver, leiab aset ka flööt, trompet, trumm ja triangel.

Muusikaliste ettekannete kavas esitatakse paralleelselt rahvalauludega peamiselt klassikalist muusikat, et õpilasil juba varakult oleks võimalus tutvuda kuulsaimate komponistidega. Selleks aitavad kaasa ka andekamate õpilaste igapäevased muusikaettekanded kogu koolile ja iganädalased loengud muusika ajaloost ja komponistide elust ühes vastavate muusikaliste illustratsioonidega. Igapäevased õhtu-koosviibimised võimaldavad lühikeste katkete esitamist klassikaliste kirjanikkude teoseist, mis annavad õpilasil elava kujutluse kunsti teisest laialdasest alast — kirjandusest.

Peod Saksa internaatkoolides.

Saksa maakasvatuskodud ja uued katsekoolid, millised pea kõik vahenditult või kaudselt võlgnevad tänu oma olelu eest nn. emakoolile, Abbotsholmile, on kohati, võrreldes Inglismaaga,

koolipidudele vahest suuremat rõhku pannud ja teatavad kindla-ilmelised, traditsioonilised peod välja arendanud. Nii näiteks on Odenwaldi koolis välja kujunenud viis suuremat iga-aastast, kindlailmelist pidu, millised pühendatud viiele kooli nn. kaitsevaimule (Schutzherr), kelleks osutuvad W. von Humboldt, J. W. Goethe, Fr. Schiller, J. G. Herder ja J. G. Fichte.

Need peod, mille ettevalmistustöödeks vähemasti kuu aega hoolikat tööd kulutatakse, ühendatakse täielikult suurvaimuga, kelle auks vastav pidu korraldatakse. Fichte ja Goethe peod, esimene harilikult mais, teine augustis, korraldatakse, muidugi vastavalt ilmastiku oludele, väljas, vabas õhus. Kogu kool, ehitud lillede ja roheliste pargadega, siirdub siis lähikonnas asetsevasse mäestikku, kus õpetajad või vanemate klasside õpilased jutustavad või refereerivad pühitsetava suurvaimu elust, ideist või loomingust, loevad ette katkendeid tõist jne. Edasi deklameeritakse või lauldakse pühitsetava kirjaniku loodud laule; tantsitakse rahvatantse ja veedetakse aega mängudega.

Vahel korraldatakse osa neist kirjanikkudele pühendatud pidudest, arvestades nooremate õpilaste madalamat intellektuaalset arenemistaset, mille tõttu eespoolkirjeldatud peo kava neile vähem suudab pakkuda, puht-sportliku ilmega. Sel juhul korraldatakse spordivõistlusi, kantakse ette võimlemisharjutusi, lavastatakse muinasjutte.

Kui ilmastiku-olud ei võimalda Fichte- ja Goethe-pidude korraldamist väljas, lepatakse kooli avara saaliga, mispuhul pearõhk langeb kavas muusikalistele ettekannetele (ala, mida üldse selles koolis väga arendatakse) ja näidendite lavastusele; viimaseid esitatakse osalt võõr-, enamikus aga emakeeles.

Sama otstarvet kui peod taotleavad ka iga pühapäev korraldatavad hardustunnid, millised sageli kannavad puht-muusikaliste ettekannete ilmet.

Peale eespoolkirjeldatud tähtsamate kooli üldpidude korraldab kooli iga nn. perekond (kooli õpilaspere on jagatud perekondadesse; igal juhatajaks perekonna vanem — mõni õpetajaist) kord nädalas oma perekonnaõhtu. Selline õhtu, mis veedetakse oma perekonna vanema toas, ainult oma perekonda kuuluvate õpilaste keskel, ei allu ettemääratud kindlale kavale. Siin arutatakse tavaliselt aktuaalseid küsimusi, kas perekonna või kogu kooli sisemisest elust ja veedetakse vabalt aega mängude ja lauluga.

Üldiselt tundub, et Odenwaldi koolis püütakse ja suudetakse paremat pakkuda muusika alal, mille tõttu langeb ka pearõhk pidustuste kavas esitatavale muusikapaladele.

Wickersdorfi kool Thüringenis seevastu on pööranud oma tähelepanu kõige enam kooli teatrile, kuigi ka muusika-harastusi püütakse kõigiti edendada.

Wickersdorfi kooli teater on saavutanud oma originaalse, eriliselise iseloomu tänu selle kooli teatri hinge, teatavas suhtes

reformaatori, M. Luserke väsimatule tööle ja innule.* Igas vee-randaastas korraldatakse Wickersdorffis vähemasti üks teatri-etendus, kusjuures lavastatavate teoste valik vaheldub kordamööda ühe W. Shakespeare'i komöödia ja M. Luserke enda näidendiga. Säärane korrapärasus näidendite valikus on kerkinud esile alles viimasel ajal, kuna varemalt lavastati ka teiste autorite, nagu näiteks Molière'i, Rostandi, Ludwig Thoma, Kleisti, Hans Sachs'i, Grillparzeri ja Kotsebue teoseid. Näidendite lavastajaks on harilikult Luserke, kuigi vahel ka mõni grupp õpilasi andub iseseisvalt sellele tööle, korraldades nn. era-etendusi. Oulisemaks ja omapärasemaks jooneks Wickersdorffi lavastusis tuleb lugeda püüet luua ja pakkuda esitatava näidendiga midagi primaarset, iseseisvat ja loomulikku, midagi mis oleks õpilase-näitleja või kogu kooli eneseväljenduseks näidendi tegelaste kaudu. Ei taheta kunstiteost ainult jäljendada ega anda lavastustega koopiat suurest teatrist. „Seepärast pole etendused mingid kunstisaavutised (kui sellest üldse koolis lavastatava näidendi puhul võib rääkida), Luserke lavateosed mingid kunstiteosed; ei tahagi seda olla.“ Nad on vaid üheks elavaks lüliks, üheks osaks noorte arengulisest teest.

Näidendi primaarsuse ja osaliste loomuliku eneseväljenduse saavutamiseks asub Luserke pärast õpilaste-tegelaste kindlaksmääramist oma lavateose loomisele vastavalt tegelasiks väljavalitud õpilaste iseloomule ja andele. Kasvandikule-näitlejale antakse osa, millises peegeldub tema individuaalne mina, et ta kuidagiviisi selles osas saaks vaid ennast mängida, ennast väljendada, mis tingib siis omakorda mängu, näidendi primaarsuse ja loomulikkuse. Näidendisse põimib Luserke huumoririkkaid nalju ja teravmeelsusi, isegi sõnu, millised kooli mõtete ja tegevuse ringist välja kasvanud, käsitledes oma näidendis sageli ka aktuaalseid, ajakohaseid probleeme ja ajajärgu nõrkusi. W. Shakespeare'i lavateose (harilikult komöödia), milline tugevalt erineb Luserke näidendest, lavastamine koolis kaotab mitmeti oma stiili, väljendusilu; loovutus, milline püütakse täita ja asendada muusikasaatega kogu näidendile, kohati tõstes, rõhutades, kohati nõrgendades ja pehmendades stseeni meeleolulise külje efekteerimist. Ka siin on noortel võimalus mängida oma olemusele vastavalt, kohase osade ja tegelaste valiku tõttu. (Üksikasjalise, põhjaliku kirjelduse teatrist noortele on Luserke andnud oma teoses „Jugend- und Laienbühne“.)

Need teatrietendused on erialased, omaette pidulikud sündmused Wickersdorffi kooli elus; suurimaks üld-koolipeoks loetakse aga 1. ja 2. septembril peetavat kooli aastapäeva-pidu. Sel peol järgneb eeskavas kontsertosale alati ka mõni W. Shakespeare või

* Aastast 1925 teotseb Luserke oma kooli juhatajana Juisti saarel.

Luserke näidendi lavastus. Teisi tähtsamaid pühitsemisi koolis esineb suurtel kristlikkudel pühadel (jõulud, lihavõtted ja suvised).

Vähemad pidulikud sündmused, millised osalt korduvad korrapäraselt, osalt improviseeritakse ühekordseks lõbustuseks, on Wickersdorffis võitnud erilise poolehoidu. Nii igal 6. detsembril (Nicolause päeval) ilmub Nicolaus, kes üldise ühise õhtusöögi ajal enne kinkide jagamist kannab õpilasile ette pika, värssidesse surutud pattude registri. Siis Luserke loodud ja suuremalt jaolt ka kirjutatud „Ratatöskr“ kui Wickersdorffi „Simplizissimus“. „Nagu müütiline, indiskreetne oravakene maailma saarepuu tüvel edasi-tagasi joostes jumalaile inimeste saladusi avaldab,“ nii ka Wickersdorffi Ratatöskr, mida aegajalt mõnel õhtul ette loetakse, ilmub õpilaspere ette nähtavasti kõikteadjana, sest ükski nali, ükski huumoririkas äpardus, mis kuskil kooli elus sündinud, ei jää tema vaimukas, teravmeelses juhtumite ja naljade loendis kahe silma vahele.

Neli korda nädalas korraldatakse Wickersdorffis õhtu-koosviibimisi, õieti küll õhtu-vestlusi, mis ei kanna aga mitte usundlikku ilmet. Üks neist õhtu-koosviibimisist või -vestlusist on pühendatud muusikale, järgnevad kaks kirjandusele, viimane on nn. sõprusõhtu (Kameradschaftsabend).

Kolmele nooremale klassile korraldatakse eri õhtukoosviibimine, kuna nende õpilaste arenemisaste nõuab ettelugemiseks erivalikut kirjanduslikest teoseist; valik, milline osutub säärasegi õhtu-koosviibimiste jaotuse juures raskeks, kuna kohaste kirjanduslike teoste arv selleks otstarbeks võrdlemisi piiratud. Õhtukoosviibimisest osavõtt on kõigile õpilasile kohuslik, siiski jäetakse vahel vabadus valida neist neljast õhtust vaid teatavaid.

Pühapäeviti kogu koolile ühised hommikused hardustunnid evivad enamikult puhtakraalset iseloomu. Need koostuvad enamasti mingist ettelugemisest või lühikesest kõnest, viimane sageli seotud etteloetu sisu või juhtiva mõttega, sageli mõne muusikalise ettekandega, tavaliselt Bruckneri sümfooniast, mis kõige enam vastab selle koosviibimise pühalik-tõsisele meeleolule. Luge mispalaks valitakse kas Spitteleri, George't, Nietzsche't või mõni peatükk piiblist, vahel tutvustatakse õpilasi ka Budha kõnede sisuga või esitatakse katkeid Hiina klassikuist. Iga argipäeva alatakse mõne muusikalise ettekande esitamisega, milline valitakse harilikult vähemate palade hulgast. Õhtuti korraldatakse pea kõigis maakasvatuskodudes 1—2 tundi kestvaid pidulikke koosviibimisi, nn. „kappelle'sid“. Need sarnanevad üldiselt juba käsitletud Wickersdorffi ja Odenwaldi kooli õhtu-koosviibimistega. Suvel peetakse neid harilikult väljas. „Kappelle“ kavas on tavaliselt muusikalisi ettekandeid, enamasti klassikalise sisuga, ja mingi katke või lühema teose esitamine kirjandusest. Mõnes koolis pühendatakse teatav arv „kappelle'sid“ ainult muusikalistele

ettekannetele. Sollingi maakasvatuskodus näit. kaks „kappellet“ nädalas, üks neist klaveriettekannetega, teine instrumentaalmuusikaga. Mõnikord asendatakse „kappelle“ poliitilise vaidlusõhtuga. Hommikupalved on enamasti usulise sisuga, siiski on koole, kus hommikupalvegi kava koosneb kirjanduslikest, filosoofilistest või muusikalistest esitistest.

Koolipeod Austria kasvatuskodudes.

Austria riiklikud kasvatuskodud (Bundeserziehungsanstalten) ei erine oluliselt Saksa maakasvatuskodudest, kuna nende koolide kasvatusprintsipidele ja üldse nende asutiste kujunemisele on olnud eeskujuks sakslaste, eriti H. Lietzi ja G. Wynekeni asutised. Seetõttu ei ilmne ka olulist vahet koolipidude ja igasuguste muude pidustuste kavas. Erilist harrastust Austria kasvatuskodudes leiab muusika.

Võimaluse õpilaste muusikalise hariduse edendamiseks annavad peale korraliste laulu- ja muusika-õppetundide kooli koor, orkester, koolis korraldatavad peod, kontserdid ja väljaspool kooli suurte ooperite ja kontsertide järjekindel külastamine.

Õpilaste suurimaks õhutuseks ja innuks parima saavutamisel muusikas on aga esijoones nende eneste avalikud esinemised, milliste hoolikale ettevalmistamistustööle andutakse suurima rõõmuga.

Need avalikud esinemisvõimalused avanevad koolis korraldatavail pidudel, suurte kirjanikkude ja komponistide mälestamispäevade pühitsemistel ja kooli teatrietenduste puhul, kus pea alati kasutatakse muusikat lavastuste kaunistavaks saateks.

Mõnikord on ühe muusikaõhtu ettekannete kavas kas ainult ühe komponisti töid (enamikult vastava komponisti mälestuspäeval, harvem ka mõnel muul juhul), või mõne teatud kindla stiiliajajärgu (näiteks: Vana-Viini tantsumuusika) muusikapalu. Katsetatakse ka kergema kammermuusika esitusega.

Peale avalikkude muusikaõhtute ja kontsertide korraldatakse (näiteks Traiskircheni k.) kord kuus kinniseid muusikaõhtuid, kus peale õpilaste või õpilaste vanemate esinevad aegajalt ka väljaspoolt sel puhul kooli kutsutud kunstnikud oma saavutiste demonstreerimisega vastaval kunstialal.

Pidulikeks sündmusiks kujunevad ka igas koolis sageli korraldatavad teatrietendused.

Peale üld-teatrietenduste (s. t. kogu koolile), milliseid peetakse semestris üks kuni kaks, korraldab pea iga üksik klass iseisvalt samas ajavahemikus ühe niisuguse etenduse.

Kõige enam lavastatakse näidendeid Hans Sachsilt (näiteks: „vastlamänge“), W. Shakespeare'ilt (n. „Veneetsia kaupmees“) jt. Ka oma kooli õpilaste või õpetajate loodud näidendid leiavad lavastusel elavat poolehoidu. Üksiku klassi eestvõttel korralda-

tavad teatrietendused on harilikult õpilaste iseseisva töö vili (sageli ka näidendi valiku suhtes), kuigi mõnes koolis juhatajaina ja nõuandjaina esinevad õpetajad. Vanemate klasside teatrietendusile vaatavad pedagoogid muuseas ka kui kasulikule paindlikule tegurile suurte kunstiteoste tundmaõppimisel.

Kooli suure üldsali asemel kasutatakse vahel ka klassiruumi üksik-klassi teatrietenduste korraldamiseks.

Õpetajaskonna üheks kasvatuspõhimõtteks on sääraseile õpilaste eneseavaldusvõimalusile mitte mingeid halvavaid tõkkeid seada, vaid neid ainult õigetele radadele suunata.

Peale teatriõhtute esitatakse näidendeid tähtsate kirjanikkude mälestuspäevadel, kooli suurtel üld-pidudel, jõulu ja teistel pühil ning klassiõhtuil. Viimaste eeskavas on esitisi igalt kunstialalt vastavalt iga õhtut korraldava klassi sellekohaseile võimeile.

Klassiõhtust palutakse osa võtma muidugi peale klassiõhtut korraldava klassi õpilaste, õpetajaskond ja vanemad. Vahel kutsub õhtut korraldav klass mõne teise klassi oma õhtule külaliseks.

Sarnaselt Saksamaa koolidele korraldatakse ka Austria koolides pidulikke õhtu-koosviibimisi (Feierabend), kas kogu koolile ühiseid või õpilaste vanuse järgi jaotatud õpilaste gruppidele. Nii-suguste õhtu-koosviibimiste kavas on ettekandeid muusika, kirjan-duse või mõnelt muult kunstialalt. Mõnes koolis kasutatakse nii-suguste õhtu-koosviibimiste aega kooli koori või orkestri harjutu-siks või asendatakse mõne vaidlusõhtuga, kus arutatakse kooli, riigi või maailma aktuaalsemaid küsimusi.

Üheks lõbusaimaks õhtu-koosviibimiseks kujuneb mõnes koolis (Traiskirchen) iga aasta detsembrikuus peetav nn. Nicolo-õhtu. Kuus vanema klassi õpilast, kostümeeritud Nicolo-õhtule vastavalt (üks Nicoloks, teine sulane Ruprechtiks kolmas saatanaks jne.), annavad korralikele, häile kasvandikele kinke, kuna halbu karistavad. Traiskircheni koolis korraldatakse aeg-ajalt ka puht-kirjanduslikke ettekande-õhtuid, milliste kava koostamiseks pakuvad väärtuslikku esitusainet luuletused, ballaadid, jutustused ja draamad.

Peod Saksa katsekoolides.

Maakasvatuskodude kõrval teise huvitava rühma koole moodustavad mitmesugused Saksa katsekoolid, niihästi alg- kui ka keskkooli ulatuses. Neist vaatleme ligemalt Mühlheimi reaalkooli ja Hellerau algkooli.

Mühlheimi reaalkooli suvepidu korraldatakse väljas mõnel selleks otstarbeks valitud ilusal, avaral metsalagendikul kooli lähikonnas, et noorte pidutsemisele ei tekiks ruumiliselt kitsaid piire. Kogu kooli kasvandikkude pere ühes õpetajate ja külalistega (vanemad ja tuttavad) siirdub peopäeval ühes rongkäigus peoplatsile, kus maipuu juures mõni õpetajaist või vanemaist peost osavõtjaid

tervitas lühema kõnega ja kooli laulukoor esitab mõningaid laule. Sellega algab pidu. Et kõigil õpilasil oleks võrdselt võimalust pidutsemiseks ja tegevuseks, et kohati ei tekiks liiga suurt pidutsejate kuhjumist ja teisal taas igavust ja tühjust, jaotatakse peoplats kolmeks, igas osas eri ettekannete ja kavaga. Ühel kolmandikul korraldatakse igasuguseid võistlusi ja liiklemismänge, teisel kolmandikul asub vabaõhu-teater, kus õpilased esitavad näidendeid, enamasti Hebbeli „Niebelungidest“, Schillerilt või Hans Sachsilt. Kolmandal osal peoplatsist on tsirkus, kus õpilased väikeste pantomiimidega, igasuguse lõbusat tuju loova akrobaatikaga jms. pealtvaatajaid lõbustavad; ei puudu ka kloune (dummer August) jm. tsirkusekujusid. Samal peoplatsil on ka igasuguseid muid lõbustusi, nagu näit. märkilaskmine, nukuteater, milline leiab eriti nooremate õpilaste seas poolehoidu jne.

Vastavalt peoplatsi kolmikjaotusele eraldatakse ka kogu õpilasere kolme rühma, millised siis vaheldumisi naudivad kõigil kolmel peoplatsi osal rõõmu ja elevust.

Peo üldjuhtimine on tavaliselt usaldatud mõne õpetaja hoolde, kes koos õpilasist korrapidajatega valvab peo üldise korra järele. Peo lõppakordiks on tavaliselt tõrvikrongkäik peoplatsilt tagasi koolimajja.

Peale suvepeo korraldatakse Mühlheimis ka võimlemispidusid, millised aga millegagi ei erine tavalistest spordipidudest. Kord kuus kogu koolile korraldatavad ettekanneteõhtud on mõeldud võimalusena igal klassil näidata üksteisele omi saavutisi muusika või mõnel muul kunstialal. Säärastel õhtutel esitatavate palade valik jäetakse õpilaste hooleks.

Hellerau algkooli maipidu kujuneb harilikult suurejooneliseks kevade vastuvõtu pühitsemiseks. Pidud korraldatakse väljas looduses. Esitatavate näidendite või lühemate lavastuste aineks on tavaliselt ühel või teisel kujul talve võimsa valitsuse languse kujutus lähemale sammuva õiterohke ja päikeseküllase kevade ülevõimu ees. Nii lavastas näit. üks klassidest ühel maipeol talve äraajamist ja kevade vastuvõttu: valiti endi seast maikuninganna, kes ehituna lillist väikeses vankris sõidutati peoplatsi keskel püstitatud maipuu juurde. Muu osa peost veedetakse rahvatantsude, laulu ja mänguga.

Talvel peetavatest pidudest on huvitavamad mõnes koolis peetavad kostümeeritud vastlaõhtud, kus eeskavas pearõhk langeb teatriendustele.

Eri liigi koolipidustusist moodustavad mõnes koolis, näit. Jena katsekoolis, harrastatavad õpilaste ja õpetajate sünnipäevade pühitsemised. Sünnipäeva alatakse ühise lauluga, hiljem õhtupoolikul järgneb mingi teatriettekanne, mille õpilased harilikult lavastavad ise, ilma õpetajate kaasabitaga.

Jõuluõhtuil on enamvähem kõigis koolis kujunenud kindlaks järgmine kava: algul lauldakse ühiselt mõni jõululaul, millele järg-

neb koolijuhataja või mõne õpetaja kõne. Mõnes koolis lõpeb peo eeskava päevakohase pantomiimi või muinasjutu lavastusega, teisel eelistatakse enam deklamatsioon ja muusikalisi ettekandeid. Pidu lõpeb harilikult koolijuhataja lühikese lõppsõnaga ja ühise jõululauluga.

Mõnes koolis peetakse jõuluõhtut klasside kaupa. Iga klass ühes klassijuhatajaga koguneb oma klassi ruumesse, et seal üheskoos jõuluõhtut pühitseda. Ka siin ei puudu vastav eeskava. Mõnikord kutsutakse neist ka vanemaid ja sõpru osa võtma.

Peod Ameerika keskkoolides.

Ameerika „high school’ide“ (meie keskkool-gümnaasium) peod (parties) korraldatakse õpilasile vajalikuks lõbustuseks ja peamiselt võimaluseks areneda seltskondlikus käitumises. Peo heaks kordaminekuks tehakse hoolikalt ettevalmistustöid, milliseid juhib õpetajaist ja õpilasist koosnev peokomitee; see komitee hoolitseb mitte ainult ühekordse, vaid kogu semestri jooksul peetavate koolipidude korralduse eest. Peokomitee evib selles suhtes laialdasi ülesandeid; ta õpib ja otsib uusi seltskondlikke mängu, et lõbustada mängudega õpilasi, kes peol tantsust osa ei võta, astub samme kohase tantsumuusika hankimiseks (tantsumuusikat esitab harilikult mõni band või orkester väljaspoolt kooli, kuna kooli enda orkestri võimed ei suuda luua vajalist tantsutuju); muretseb dekoratsioonide ja muude peoks vajalikkude tehniliste abinõude ja korralduste eest. Pidujuhivate õpilaste (kuuluvad harilikult peokomiteesse) hooleks on püüda saavutada kõigi õpilaste osavõttu tantsust või seltskondlikest mängudest, tutvustada eri koolide õpilasi üksteisele ja üldse elustada ja ergutada kaasõpilasi peo meeleolulise külje tõstmiseks.

Kuna sageli teadmatus õigest seltskondlikust käitumisest takistab õpilasi täie innuga rõõmu tundmast peo lõbustusist, korraldatakse paljudes koolides mõne koolis töötava klubi eestvõttel väikesed lavastused, milles seltskondlikud kombes esile tõstetud, et õpilasil kaoks selles suhtes tõkestav teadmatus. Paljudes koolides määrab peokomitee juba semestri algul kogu aasta jooksul peetavate kooli üld- ja üksikute klasside pidude järjekorra, et oleks juba aegsasti võimalus asuda peo eeskava koostamisele ja ettevalmistusele. Klassiõhtute puhul ei evi peokomitee initsiatiivi, vaid esineb lihtsalt nõuandjana ja kaasaavitajana. Mõningais koolides, kus üksiku klassi õpilaste arv väike, ühinevad klassid ja korraldavad ühise klassiõhtu. Nooremate õpilaste klassiõhtud peetakse harilikult õhtupooliti kuni kella kaheksani, vanemate klasside õhtud 8—11 või 1½12-ni.

Kooli üldpidude arv Ameerika koolides oleneb kooli õpilaskonna arvulisest suurusest, kooli ruumidest ja kohalikest seltskondlikest traditsioonidest. Enamikus koolides kõigub korralda-

tavate kooli üldpidude arv aastas ühe ja kolme vahel. Kooli suurte üldpidude puhul pannakse eeskavale vähem rõhku; hoolitsetakse enam eeskavale järgneva peo-osa, nimelt tantsu ja seltskondlikkude mängude eest. Eeskavas esitatakse tavaliselt muusikalisi ettekandeid ja lühemate näidendite lavastusi. Peo väärrika esindusliku külje täienduseks valitakse pea igale peole kas õpetajaist või õpilaste vanemaist üks peo patroness, kes tervitab peole ilmujaid, tutvustab õpilasi üksteisele ja võõraile ja esineb igati lahke, armsa ja korraliku peoperenaisena. Mitmes koolis ollakse aga viimasel ajal patronessi valimisel väga hoolikas ja ettevaatlik, kuna liiga karm peo patroness, kes ainult korra järele valvab ja igasugu seid väärnähtusi otsib, on nii mitmele peole liiga ametliku ja külma ilme peale surunud, takistades kasvandikke peost täit rõõmu tundmast. Sama tõkestavalt peorõõmule mõjuvad mõne kooli erilised, kitsendavad määrused, nagu näiteks korraldus õpilasil erandita täpseks peo alguseks kohale ilmuda ja ainult erilise ametliku vabandusega peolt lahkumise võimalus enne peo lõppu.

Peale kooli üldpidude ja klassiõhtute korraldatakse Ameerika koolides kontserte, kus esineb õpilaste-koor, segakoolides segakoor või nais- ja meesõpilaste koor eraldi, kooli orkester, kooli muusikaklubi või üksikud õpilased oma ettekannetega. Kava koosneb enamikult klassik-komponistide loomingust ja eri maade rahvalauludest. Mõned koolid eelistavad ainult klassikalist muusikat, siiski leidub ka palju koole, kus leiab mitteklassikaline ja koguni jazz-i-muusikagi harrastust ja poolehoidu.

Kohati korraldatakse vaid ühesuguseist muusikainstrumentidest koosnevaid orkestriõhtuid, nagu näiteks saksofonide kontsertõhtu Johnstown koolis Pennsylvanias.

Eriti huvitavad on Ameerika koolides korraldatavad muusikapäevad ja muusika-ettekannete võistlused, kus võistlusest võtavad osa kooli eri klubid, kvartetid, koor ja üksikud õpilased. Eriilmeline neist muusikavõistlusist on muusikalise mälu võistlus. Sellel võistlusel esitatakse rida muusikapalu, kus võistlusest osavõtja õpilane iseseisvalt määrab, millisele komponistile (märkides ka komponisti rahvuse) ja millise pealkirja all teatud ettekantud muusikapala kuulub.

Erilisiks pidulikeks üritusiks tuleb lugeda Ameerika koolides nädalas kord, kohati ka enam, korraldatavaid koosviibimisi (assemblies), milliste kujunemise eelkäijaks olid College'ite nn. „kapelled“, s.o. iga päev peetavad lühikesed jumalateenistused või palved. „High school“, jäljendades college'i, tõi kooli „kapelle“, selle algul puhtusundliku koosviibimise. Käesoleval ajal on paljudes koolides sellise „kapelle“ asemele astunud koosviibimine, millises usuline moment taandub tagaplaanile või kaob pea täiesti ja avab tee üldhariduslikele arenemisvõimalusile igasuguste ettekannete ja demonratsioonide kaudu.

Püütakse õpilaste õpitööst vaba aega täita õpetlikkude de-

monstratsioonidega ja igasuguste lavastuste esitamise, vähem kõnedega, kuigi siiski enamikult veel praegu säärase kogunemise või koosviibimise keskpunktiks on lühem selgitav kõne kas üldhariduslikkudel või kooli sisemise korralduse ja õpilasperre puutuvate probleemide ainel. Mõningaid näiteid sääraseil koosviibimisel käsitletavaist teemadest. 1. Õnnetusjuhtumite vältimine. 2. Maa ilma uusi leiutusi. 3. Kooli ajaleht. 4. Politsei õpilaste kaitsjana jne.

Igasugused koolis aegajalt korraldatavad „nädalad“, nagu parema inglise keele nädal (good English week), kus propageeritakse õige kirjakeele omandamist, siis viisakus-kommete, tervishoidlik, Punase Risti, kindlustus jne. nädalad pakuvad omakorda võimalusi eriaine käsitluseks nende nädalate puhul korraldatavail koosviibimisel; samuti eri mälestuspäevade pühitsemised, rahvuslikud ja kirikupühad. Pühitsetavaist mälestus- ja muist päevist on tähtsamaid Columbuse, sõjaslangenute, rahu ja mai päevad ja rahvuskangelaste Lincolni ja Washingtoni sünnipäevad. Esimesel juhul, s.t. näitekunsti klubi õhtul ainult esitatakse teatrietendusi, kus eelistatakse mitme ühevaatuselise näidendi lavastamist pikema, mitmevaatuselise asemel. (Üldine tendents Ameerika koolilavastuste puhul). Armastatud on ka pantomiim kerge lavastusvõimaluste tõttu ja „pageant“ (revüüle sarnanev, massiliikumine tantsumu ja laulu saatel, kohati ka kõnestseene). Aineid „pageantiks“ valitakse 1) ajaloost 2) traditsioonidest ja tseremooniaist ja 3) mütoлогия ja muinasjutu kujudest ja olendeist. Nii on näiteks lavastatud „pageante“, nagu: 1. Ajalehe arenemine. 2. Jõulud 1805. 3. (Meie) kooli arenemine. 4. Progress hariduses ja igasuguseid ajaloolisi stseene (kas rahvuslikkudel, riigi või kohaliku ainete baasil).

Sageli lavastavad õpilased omal algatusel stseene või katkeid õppetundides läbivõetud kirjanduslikest teoseist.

Üldiselt tundub, et enamik Ameerika koolidest eelistab kooli teatrilavastusiks komöödiad, farsse, vähemas osas draamasid. Sageli on pidu või teatrietendus mõeldud ka puht sissetulekuallikana koolile mitmesuguste tarvilikkude esemete muretsemiseks. Muidugi pannakse säärasel juhul esitatava lavateose väärtusele ja õpilaste arendamisele näitekunsti vähem rõhku.

Kõnelejaid, näitlejaid ja igasuguseid muil kunstialadel esinevaid kunstnikke väljaspoolt kooli kutsutakse koosviibimistel esinema harva, kuna õpilased on enam huvitatud oma kaasõpilaste võimeist ja saavutustist. Puht kõne- ja muusika-koosviibimisi korraldatakse harvemini, enamik koosviibimisi on segaeeskavaga, mille täidavad mitu erihuvilist klubi.

Osa koole korraldab õpilasile ka tsirkusi, karnevaale ja nooremaile õpilasile nukuteatri-etendusi. Tsirkuse-etendused korraldatakse enamasti kooli ruumes, harvem väljas looduses. Spordipidude kavades on nagu tavalisest võistlusi, massvõimlemist ja muid sellele alale kuuluvaid ettekandeid.

Kooliuuendusnurk

I õppeaasta laulmine üldõpetuse kontsentreis

R. Taba.

Laulmine on õppeaineid, millega süveneb huvi üldõpetusliku aine vastu ja päevane teema liitub meeleoluküllaseks kokkuvõtteks. Laulus pääsevad lapsed täies ulatuses oma maailma helide, rütmi, liikumise ja mänguga. Laulmise silmapilk kujuneb sügavaks elamuseks, kui see toimub õigel ajal ja teostatakse kindla distsipliiniga. Meie tunniplaani on märgitud laulmistunnid kindlatele päevadele, ja kui ei taheta sellest kõrvale kalduda, siis tuleb üldõpetuses käsitletav aine korraldada nii, et kokkuvõtlik moment langeks laulmistunni lähedusse, et seda alata veel tekkinud meeleolus ja värskete muljetega. Ei oleks patustamine üldkorra vastu, kui vajaduse korral laulmistund liiguks kas ette- või tahapoole tunniplaani näidatud ajast. Tähtis on, et laulmisele ohverdataks ettenähtud ajanorm.

Väga raske on saavutada värsket laulutaju, kui üldteema käsitlemisest on möödunud mõni päev ja vahepeal tegeldud muude kõrvaliste asjadega, ning siis alles siirdutakse laulutunnil uuesti tagasi endisele teemale. Laste rahvas ei armasta juurelda päevade kaupa ühe ja sama asja kallal; nad ei suuda pingutada oma huvi nii kaua ning katsuvad peatselt leida uut tegevusala. Peatsene tagasitulek tuttavale asjale häirib nende meeleolu ning sel ajal korraldatud tund kaotab palju oma tõhususest.

Päevase aine otsese ja tiheda sideme tõttu ei tarvitse teha erilisi sissejuhatusi laulmistundidel, vaid need kujunevad loomulikuks jätkuks päevatööle ning lõpeksid eelmistel tundidel saadud hooga. On tund aga esimeste seas, saagu see siis hooandjaks edaspidisele tööle.

Esitan allpool käesolevaks õppeaastaks 1. klassile määratud üldõpetuse kontsentrid ja laulmise läbitöötamise neis.

1. poolaasta.

1. Kool ja kodu.

1. Tutvumine uue ümbruse ja naabritega. 2. Eluruumid kodus ja koolis. Mida tegime kodus, hakkame tegema koolis.	1. Koolikell — A. Kiis: Laste lauluvara. 2. Poisid ritta — Tamman-Aavik: Väike Leelo I

(Edaspidi märgin vasakule üldõpetuse teema, paremale vastavad laulud. Leppemärkidena jäävad: A. K. — L. L. — A. Kiis: Laste lauluvara; T. A. — L. I — Tamman-Aavik: Väike leelo I; T. A. — L. L. I — Tamman-Aavik: Laste laul I.).

Esimest laulmistundi võib alata ühislauluga, kui leidub laulurahvast. Muu osa kulub lauluvõime kindlaksmääramiseks ja istuma paigutamiseks. Laulmisele asudes sean „poisid ritta“ ja viin laulmisklassi. Samm on segane ja käik kuulduv müdinana. Arutame läbi „Poisid ritta“ sõnad ja vaatleme pildil poiste marssi. Jalad liiguvad kõigil korruga. Õpime ka niimoodi marsisima. Mängin viisi, rõhutades erilisel 1. taktiosa, lapsed hakkavad kohal marssima. Laulu erilisel lihtsa, kuid selge rütmi tõttu saavad lapsed ruttu õige takti jalgadesse ja käik muutub korrapäraseks taksammuks. Sellega on

laulu rütm käes, viisi aga kuulsid nad mitu korda marssimisel, nii et mõned saavad lauldagi. (Klassis on harilikult ka istumajäajaid, kes heaks toeta-jaiks.) Klaveri kaasmänguga läheb see ruttu. Kaasa laulavad kõik. Ka need, keda tunneme „mittelauljatena“. Tuleb hoiatada poisse karjувast laulmisest. Laulan ise korra laulu. Tunni lõpul teeme koridoris „Kojumarsi“.

„Koolikella“ õppimisel rakendame rütmi väljendamiseks käed: helis- tame rütmiliselt kella. Viisi muutsin. Viimase 3. ja 4. takti asemel korda- sime 1. ja 2. takti. Saime langeva väikese tertsi, mida edaspidi tarvis ja mille kohta edaspidi veel sõna võtan.

2. Sügisesi töid.

1. Võtsime õunu maha. Koristasime 1. Oi, oi õunu ilusaid. A. K. — L. L. juurvilju.
2. Käisime põllul vilja koristamas ja 2. Siis teeb ta nii. A. K. — L. L. kartuleid võtmas.
3. Meil oli rehepeks.

Esimene laul on raamatus neli-neljandik taktimõõdus, kuid meie laul- sime kahes-neljandikus, et jätkata alatud rütmitude süvendamist. 1. salmis tegime õunte noppimist imiteerivaid liigutusi, 2. salmis taktilöömise liigu- tusi: alla üles, ja 3. salmis aimasime mängu käte puusa asetamisega ja keha rütmilise nõtkutamiseega põlvedest.

2. laul on sisult otse ideaalne rütmiliste liigutuste sooritamiseks. Laul- miseks koostas A. Kiisa ja Tamman-Aaviku raamatutest segu: sõnu on viimases raamatus rohkem, kuid viisi ulatus suur — üle oktaavi, seepärast viis Kiisa raamatutest, millele kohandasin Leelo I sõnad. Laulus on 8 salmi. Iga salmi jaoks üks eestlaulja, kuna klass kordab ühiselt lõpposa. (Laul õpi- takse enne ühiselt selgeks). Esilaulja määrab ka järeleaimamisliigutuse rüt- miliseks harjutuseks. Laulsime ringmänguna.

3. Rändlinnud lendavad lõunamaale.

1. Juba kured ja haned läksid... 1. Kurekesed koduteel. T. A. — L. I. Kuldnokad ja pääsukesed lendasid varem.
2. Osa linde jääb talveks meile. 2. Pardid. A. K. — L. L.

1. laulu õppimisel jätkame rütmilist tööd imiteerivate liigutustega. 1. salmi laulmisel lendame lõunamaale, 2. vibutame kätega: kutsume kurekesi tagasi ja 3. salmi laulame kohal seistes. Sellele lisame hüüdmotiivi toonide kõrguse fikseerimise. Hüüdmotiiv on lapse esimeseks meloodiliseks sammuks. Esimeseks tonaalseks väljendustervikuks ei ole üksik toon, vaid tonaalne motiiv (analoogiliselt lugemisele: mitte üksik täht, vaid sõna). Lapsed tabavad langeva väikese tertsi palju puhtamalt ja kergemini kui üksiku astmetõusu. Kui rõhutada veel hüüdmist, millest motiivile ka nimi, siis ei ole see kuigi raske. Tarvitseb vaid ütelda, et huigake (käesoleva teema puhul — kurekesed koju), ja lapsed laulavad puhta langeva väikese tertsi. Käesoleva teema puhul antud hüüdmotiiv oleks üleskirjutatult järg- mine:

Kurekesed, koju!

A - e a - e! tul - ge ko - ju!

Et lapsed sel ajal veel õpivad tähtede kirjutamist või trükkimist ja kirjutamisprotsess on veel liiga aeglane, ei ole mõtet selle kirjalikul ülesmärkimisel. Seda teeme ainult kuulmise ja liigutuste varal. Laulan aeglaselt mitu korda toodud motiivi, lapsed kuulatavad. Varsti nad ütlevad, et kuuldu kaks isesugust tooni: üks kõrgem, teine madalam. Õpilased laulavad kuuldu motiivi. Seda kordame mitu korda põhjendusega: kured ei kuule, nad on kõrgel, kaugel, tuul on vastu jne. Ühtlasi tuleb aidata klaveri või kaasalaulmisega võimalikult puhtamat tabamist. Motiiv korralikult käes, näitame kätega, kui kõrgel asuvad toonid. Kõrgema tooni asukoha näitame lõua kõrgusele, madalama rinnale. Kordame veel mõne korra motiivi toonide näitamisega. Kerge on õpetajal kontrollida, kes suudavad seda teha õieti, kes mitte.

4. Laste kodune elu.

1. Meie perekond.	1. Tiiu, talutütrekene. T.-A. — L. I
2. Mida teevad isa, ema, vennad, õed kodus.	2. Kodu. T.-A. — L. I
3. Hooneid minu kodus: elumaja, laut, tall, ait, küün jne. Nende elanikud.	3. Emale. Tamman-Aavik. Laste laul II.
4. Meil käis külalisi. Minu sugulasi.	4. Nõõ, las käia! T.-A. — L. I.
	5. Tuut-tuut: T.-A. — L. I.

Rütmilises töös tuleb juurde 2-löögilise takti löömine: käte teadlik liigutamine alla-üles. Töö on sama, mis 2. kontsentrts, kuid rõhulise osa teadliku jaotamisega alla-löögilise. Mängin ja laulan viisi teataval määral rõhulist osa liialt rõhutades aeglasemas tempos, et kõik suudaksid korraldada liigutusi õiges järjekorras. Võib arvata, et nii pika eeltöö järele see on liialt kerge. Tavalise rütmilise liigutuse alla-üles, või vastupidi, sooritab suurem osa lapsi ilma suurema vaevata, kuid üksikute n. ü. laostunud rütmitudena laste liigutused on liigagi takerdunud ja venivad. Need ei jõua nii ruttu täpsete liigutusteni. Kui sellele lisada liigutuste koordineerimine kindlate rõhualade järgi, siis peab kulutama selleks üsna palju aega ja vaeva. Aja olen võtnud hääle puhkemomentidest, millal harjutavad liigutusi mängu või üksiku ettelaulmise saatel. Lauludest antud kontsentrts on 2. ja 3. neli-neljandik taktimõõdus, siis võib nende õppimisel ära jätta kätega taktilöömise, asendades selle pingis istudes varvastega trampimisega või kätega plaksutamisega.

Hääletabamise harjutuseks jääb sama motiiv: langev väike terts, kuid lauldakse laulukohaste sõnadega. Näiteks laulu „Emale“ puhul:

E - ma - ke on ar - mas.

Läbitöötamine toimub samul põhimõtteil kui 3. kontsentrts. Uudiseid võib luua ainult väljendusviisides: tõus varvastele kõrgemaid toone lauldes, laskumine kandadele madalamate toonide laulmisel jne. Motiivi käik jääb muutmatuks, kuna ühest harjutusest ei piisa selle mõistmiseks, vaid neid tuleb korraldada edaspidigi.

5. Koduloomade elust.

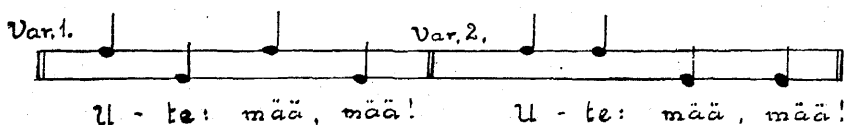
1. Minu sõbrad kass ja koer.	1. Meie kiisul kriimud silmad. T.-A. — L. I.
2. Meie hobune.	2. Hobune on kuku. A. K. — L. L.
3. Lehm annab piima, lammas kehatet.	3. Lammas. A. K. — L. L.
4. Muid kasulikke koduloomi.	

Lauludest on 2. neli-neljandik taktis, mida võib lugeda raskuseta kaks-neljandikus, nii et selles kontsentris saab teha rütmilist tööd eespooltoodud põhimõtetal kõikide laulude õppimisel. Kuna need teemad ulatuvad oktoobrikuu lõpupäevile ja novembrikuu algusse, millal tähti enamvähem tuntakse (arvestades maa-algkoole), siis võib rütmi näitlikustamisele lisada selle jao-tuse sõnadele. Näit.: laulust „Meie kiisul kriimud silmad“ võtame refrääni:

∇ \triangle ∇ \triangle
 Lellu, lellu, lellu, lellu jne.

Aja kokkuhoiu mõttes kirjutasin (trükkisin) sõnad ise tahvlile (saavad ühtlasemad ja loetavamad), lapsed aga leiavad lauldes ja takti lüües, mitmes „lellu“ on rõhuline ja rõhutu. Rõhulise (—) ja rõhutu (∪) märgid tuleb esimesel korral ise teha; ∇ ∆ märkidega näitame käte liikumise suuna takti lõomisel.

Hääletabamise harjutusi korraldasime endise motiivi kordamisega ja selle väikese varieerimisega. Näit laulu „Lammast“ õppimisel:

Laul „Meie Kiisul“... on väga sobiv dramatiseerimiseks.

6. Mardipäev.

1. Mardisandid olevat kuuldavasti 1. Mardilaul. T. A. — L. I tulemas.
2. Kuidas meie käisime mardiks.

Seda laulu ei saagi ette kanda ainult lauldes, vaid tuleb dramatiseerida, kui tahetakse sellest saada tõelist mardilaulu. Asetame lapsed pärast viisi õppimist neljakaupa ritta (kui vähe õpilasi, siis kahekaupa). Kõige ette agaraim laulja — vana mart kepiga. Nii marsivad sandid refrääni lauldes kuskile ukse taha ja jäävad ridades seisma. Vana mart läheb üsna ukse ligi ja laulab iga salmi sõnad, kuna refrääni laulavad noored sandid, kellele vana sant koputab kepiga takti. Pärast viimase salmi laulmist võib nad lasta ruumi sisse (saali, tühja klassiruumi), kus sandid tantsivad laulus lubatud „Kaera-Jaani“. Dramatiseerimine on efektsem, kui sandid riietuvad vormi.

7. Talv läheneb.

1. Külmetaat liigub juba meie maal. 1. Lapsed, tuppa! T. A. — L. I.
Hall oli maas ja maa külmunud.
2. Veeküinas, lombil ja tiigil katsus 2. Uisuteel. T. A. — L. I.
teha jääsilda
3. Esimesi talverööme.
4. Talviseid sõidukeid.

Laulud on mõlemad ¾ taktis, seepärast ei saa jätkata rütmilist üleskirjutamist, mis jäi pealiskaudseks eelmiste laulude õppimisel. Selle asemel tutvumegi natuke ¾ takti iseärasustega. Mängin laulu erilise rõhutamisega — ∪ ∪. Lapsed katsuvad takti lüüa 2-löögilise šablooniga, kuid leiavad varsti, et rõhk ei lange alla-löögile. Kuulatakse veel mitmel korral laulu rütmi. Seletan, et sellele laulule ei saa lüüa takti nii, kuidas löime 2-löögilistele — marsilauludele. Lööme plaksu nii, kuidas kuuleme rõhkusid: üks tugev ja 2 nõrka. Hoolika klaverimängu kuulamise järel kuulduvad

varsti õiged plaksutamise rõhud. Esimesel tunnil ei saa veel selget pilti, kuid tähtis oligi siin, et saime teada ka teissuguste rütmivormide olelust. Teise laulu õppimisel süveneme sellesse veelgi, nii et saame kätte enamvähem õige plaksutamise ja suudame seda korralikult sooritada kooskõlas klaverisaa- tega.

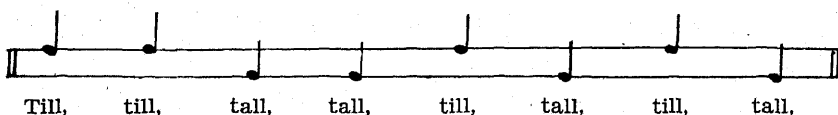
8. Jõulud tulevad.

1. Mida ma ootan jõuludelt sel aastal.	1. Jõuluvana ootel. T. A. — L. I.
2. Millega kavatsen kodustele valmistada jõlurõõmu.	2. Jõuluteel. T. A. — L. I.
3. Ema hakkab valmistama jõulusaias ja -vorste.	3. Püha öö. T. A. — L. L. II.
4. Toad koristatakse. Toome jõulupu.	
5. Jõuluvana olevat liikumas. Meie jõuluõhtu. Mida rääkis jõuluvana möödunud aastal.	

1. Laul on minooris. Tutvudes laulu sõnadega leidsime, et laul on sisult kurvavõitu: lastel on igav oodata. Sellele ei sobi rõõmus viis, nagu oli „Uisuteel“, „Mardilaulul“ ja teistel. Kuulame viisi. See on ka kurvatooniline, nagu laste ootaminegi. Siinkohal võibki märkida, et iga laulu õppimisel tuleb teha väike süsiline iseloomustus nii sõnade kui viisi kohta. Õieti tulebki seletada ka viisi, kui see enamvähem selge, et lapsed oskaksid paremini esitada viisis mõeldavat meeleolu. Rütmiline töö kestab endiselt iga laulu õppimisel.

Laste kirjutamise või trükkimise oskus ei peaks nüüd enam takistama paarisõnalisi üleskirjutamisi. Seepärast võib alata kuulnud viisikeste ülesmäärimistega s. o. langeva väikese tertsi variatsioonidega. Noodimärke võtame kui hääle jälgi — teed. Märgime esialgu kas \bullet või ka \downarrow . Raskusi ei tee kumbki moodus, mispärast isiklikult valisin viimase, kui tõelise noodimärgi. Tema vältusest ei räägi veel midagi. Laulu õpime selgeks kuulmise järgi.

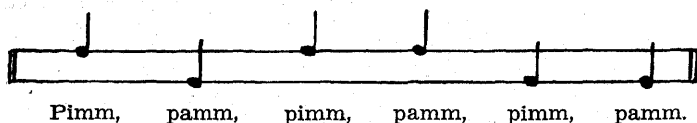
Jõuluvana aisakell.

Näitame enne üleskirjutamist viisi liikumist kätega. Trükin sõnad tahvile tõmmatud kahe joone alla ja õpilased katsuvad aeglaselt, paari sõna kaupa viisi laules leida toonide õiged asukohad ülemisel või alumisel joonel. Kui noodimärgi kirjutamine raske, siis korraldada vähe eelharjutusi. Iga õpilane teeb sama omas vihus. Vihud on harilikud joonteta kirjutamisvihud. Noodijoonestikuga vihke pole mõtet kasutada, kuna see teeks lihtsa asja liiga keerukaks viijeonelistel ridadega ja neis vihkudes ei saa jaotada ruumi pealkirja, noodijoonestiku ja sõnade jaoks 1. kl. kohaselt. Joonte vahe võib olla üsna suur: 5—10 mm; laiem vahe oleks eksitav nootide sõnade kohale kirjutamisel.

Teise laulu õppimisel tarvitame sedasama moodust, ainult laulu pealkirja ja sõnu muudame.

Jõulukell.

3. Laulu, „Püha öö“ ei saa pidada sobivaks 1. klassile oma ulatuse ja rütmi poolest, kuid ta on tavalisim jõululaul jõuluõhtu kavas ja seal ei tahaks jätta 1. klassi pealtvaatajaks, kuna jõulupuu juures just nemad on suuremad tegelased. Siin rütmilist tööd ei teinud peale laulus esineva hoolsa jälgimise.

Toodud 8-sasse kontsentrisses oleks mahutatud kogu enne jõulune töö laulmises. (Järgneb.)

H ö i m u n u r k

Opettajaneuvoston istunnot 7.—11. p:nä 1936 Helsingissä.

Möödunud pühadevaheajal peeti Helsingis nn. opettajaneuvosto' (õpetajate nõukogu-haridusnõukogu) koosolekuid. Üheks tähtsaks küsimuseks oli seal algkooliõpetajate ettevalmistus, mis ka Eesti õpetajaid huvitab. Nõukogu seisukohad ses küsimuses selguvad järgnevalt:

Opettaja O. A. Kärnän alustuksen pohjalla käsiteltiin kansakoulunopettajien valmistusta. Laaja ja monipuolinen alustus sekä sitä seuraava valiokuntamietintö, jonka esitti alustaja itse, herätti vilkkaan keskustelun, mikä kohdistui varsinkin 2. pönnen A) kohtaan, joka koskee korkeakouluja seminaaritietä valmistuvien opettajien lukumäärien suhdetta. Useiden muutosehdotusten jälkeen sai se muodon, jossa se alempana esiintyy. Hyväksytyinä kuuluvat pönnet seuraavasti:

Opettajaneuvosto, kiinnittäen viranomaisten ja koko yhteiskunnan huomiota niihin epäkohtiin, joita jo pitkät ajat on kansakoulunopettajain valmistuksessa todettu, sekä siihen epäsuhteeseen ja irrallisuuteen, johon tilapäisluontoinen opettajavalmistuksen uudistaminen on lisäksi johtanut, pyytää kouluhallitusta ja valtioneuvostoa ryhtymään kiireellisesti kaikkiin niiden käytettävissä oleviin keinoihin kansakoulunopettajain valmistuksen pikaiseksi uudistamiseksi kokonaisuudessaan siten,

1) että tämä uudistaminen tapahtuisi pääasiassa vuoden 1922 seminaarikomitean mietinnön pohjalla, ja

2) että tämän tarkoituksen toteuttamiseksi ensi tilassa asetettaisiin nopeasti toimiva komitea laatimaan kansakoulunopettajain valmistusta kokonaisuudessaan koskevat asetus- ja muut säännösehdotukset pitämällä tällöin erikoisesti silmällä,

A) että korkeakoulu- ja seminaaritietä valmistuvien opettajien lukumääräsuhde pysytettäisiin nykyisellään,

B) että seminaarit ensi tilassa laajennetaan, joten kansakouluun pohjautuva yläkansakouluseminaari tulisi 6-luokkaiseksi ja alakansakouluseminaari 3-luokkaiseksi sekä säädettäisiin keskikouluun pohjautuva yläkansakouluseminaari 4-luokkaiseksi ja alakansakouluseminaari 2-luokkaiseksi.

C) että näin laajennettujen seminaarien opetusohjelmiin saadaan jonkin suuren sivistyskansan kieli niin suurella tuntimäärällä, että näistä päässeet opettajat pystyvät edustamiensa kouluasteiden kehitykseksi ja omien jatko-opintojensa helpottamiseksi käyttämään sillä olevaa kirjallisuutta,

D) että opettajien jatko-opintojen vapaaehtoisuus edelleen säilytetään, sekä

E) että yläkansakoulusemineareille viipymättä rakennetaan tar-

peellised lisärakennused ja kaikki seminaarid varustetaan siten, että niillä on edellytykset nykyajan vaatimuksia vastaavan opettajavalmistuksen antamiseen.

Seletusi: *Monipuolinen* — mitmekülgne, *valiokunta* — komitee, *mietintö* — ettepanek, *kohdistua* — käia (millegi kohta), *varsin* — eriti, *ponsi* (gen. *ponnen*) — resolutsioon, *koskee* — puudutab, *lukumäärä* — arv, *usea* — mitu, *ehdotus* — ettepanek, *jälkeen* — järele, *muoto* — kuju, *hyväksyttää* — heaks kiita, *viranomaiset* — ametivõimud, *huomio* — tähelepanu, *todeta* — katsuda, *irralisuus* — ebakindlus, *tilapäis-luontoinen* — juhulis-ilmeline, *ryhtyä* — hakata, *keino* — vahend (*keinoihin* — vahendeisse, vahenditega), *pikainen* — kiire, *kokonaisuudessaan* — oma tervikus, *siten* — nõnda, *tarkoitus* — otsatarve, *toteuttaa* — teostada, *ensi tilassa* — esimeses järjekorras, *säännös* — korraldus, *juhtnoor*, *tällöin* — niiviisi, *nykyinen* — praegune, *joten* — et, *ohjelma* — kava, *sivistys* — kultuur, *jonkin* — mõne, *pääsyt* — lõpetanu (*päässeet* — lõpetanud, mitm.), *pystyä* — suuta, *kehitys* — arenemine, *jatkoopinto* — edasiharimine, *käyttää* — kasutada, *tarvitada*, *vapaaehtoisuus* — vabatahtlikkus, *edellytys* — eeldus, *rakentaa* — ehitada, *rakennus* — ehitus, *vaatimus* — nõue.

Kroonika.

IV üleriigiline ajaloo-õpetajate kongress.

28. ja 29. detsembril toimus Tallinnas IV üleriigiline ajaloo-õpetajate kongress, mille avas toimekonna esimees J. Adamson. Tervitusi kongressile töid haridusminister N. K a n n, Tallinna Linnakoolivalitsuse juhataja J. K e n t s, E. Õpet. Liidu esimees E. M u r d m a a, Ülikooli rektor J. K õ p p j t.

Esimene referaat old dr. J. Vasar'alt „Eesti ajaloo probleemid“. Referent väitis, et iseseisvuse aja kestes on tehtud eesti ajaloo uurimisel suuri edukamme, mistõttu meie ajalugu pakub nüüd hoopis teissugust pilti kui enne. Uuemate uurimustega on purustatud balti sakslaste-ajaloolaste käsitusviisi ning seisukohad, mis olid neile omased siinsete sakslaste huvide kohaselt. Balti sakslaste seisukohtade asemele on paigutatud eesti orientatsioon.

Dr. P. Johansen: Küsimus Eesti asustamisajaloo alalt. Referent näidete varal tõestas asustamisajaloo vajalikkust rahvaste seotuse suhtes ja kutsus üles kodumaa asustamisajalugu uurima ja selle tagajärgi noorsoole edasi andma, et seega kasvatada neis kodumaa-armastust.

J. Adamson: Ajalugu ja rahvuslik kasvatus. Referent põhjendas rahvusliku kasvatuses tähtsust koolides ja leidis, et sel alal on vähe ära tehtud. Praegused ajaloo õppekavad ei pühenda küllaldast tähelepanu rahvuslikule kasvatusesele, kuid koolis tuleks sellele palju rohkem tähelepanu pühendada, sest rahvustunde süvendamine olgu ajaloo-õpetuse tähtsaim ülesanne.

Läbirääkimistel A. P e d u s s a a r leidis, et rahvustunnet ja -meelsust on koolis ikka kasvatatud. Mag. J. A a v i k arvab, et rahvuslikku kasvatust koolides on takistanud vene vaim ja selle mõju. Me rahvuslus peaks muutuma sügavamaks. Prof. P. T a r v e l hoiatab sattumast kasututesse fraasidesse. Tuleb kasvatada tõsiolude piirdies, reaalsusega. Noori kasvatatagu nii, et nad eestlastena tunneksid endid üheväärilistena teiste rahvastega. E. K u u s i k rõhutab, et meie ajaloo õpperaamatud sisaldavad väga palju üldajalugu, mis meie maasse ei puutu, kuna meie oma ajalugu on jäänud vaeslapse ossa.

Ajaloo õpetamine lähtugu eesti ajaloo-st. F. Klement: Kuigi senistes kavades pole rahvuslik kasvatus väljendatud, on koolis siiski noori kasvata-tud rahvuslikus vaimus. Meie rahvuslus on küll madalal järjel, praegu on aga selle arenemiseks soodsad võimalused. Vabadussõja ajaloo puudumine pole nii tunduv, sest enamik ajaloo-õpetajaid on ise sellest osa võtnud ning nende sündmuste tunnistajad.

A. Neumann: Kunstiajalugu ühenduses ajaloo-õpetu-sega. Referent soovitas tutvustada ajaloo õpetamisel keskkooli ja gümnaasiumi õpilasi kunsti arenemisega, õpetada neid kunstiteoseid, eriti ehitisi, vaatlema ja hindama ja kunstivoole tundma. Ka algkoolis tuleb osutada aja-loo-õpetuses teatavat tähelepanu kunstiajaloole, et lõpetaja ellu minnes omaks minimaalselgi määral teadmisi kunstivooludest. Näiteid võetagu pea-miselt kodumaalt. Tuleks piirduda kolme tähtsama vanema arhitektuurstiiliga: greeka tempel, romaani ja gooti katedraal, ja hilisemaist rokokoo. Seks olgu igal koolil vastavad pildid (Lange, Seemann, Bruckmann), pildimapid ja valguspildid. Õpetaja kasutagu ka joonistamist tahvil ja õpperaamatu pilte.

Läbirääkimistel G. Nei soovitas ajaloo-õpetusel kasutada kunstiajalugu õppeviisina ning seega elustada tööd. Kõne alla võiks tulla ka helikunst. E. Kuusik soovitas muretsema igale koolile epidiaskoop, kuna ideaaliks oleks ajalooklass epidiaskoobiga.

J. Madisson: Sotsiaal ajalugu ühenduses ajaloo-õpetu-sega. Referent peab sotsiaal ajalugu tähtsaks ajaloo-õpetuses. Arvestades õpilaste vaimset arengut ja aine iseloomu, langeb selle aine käsitlese pea-raskus gümnaasiumile, siiski tuleks ka alg- ja keskkoolis käsitleda seda õpilaste võimete kohaselt.

Prof. P. Tarvel: Sotsiaal ajaloolised mõisted on rasked, kuid neid on võimalik väljendada ka lihtsalt, vastavalt õpilase eale, nii et õpilane seda mõistaks. Eriti suurt tähelepanu sotsiaal ajaloole tuleb anda humanitaargüm-naasiumis.

A. Kivirähk: Alg- ja keskkooli ning gümnaasiumi õppe-kavad. Praegu kehtiv algkooli ajaloo õppekava ja tundide arv on sobivad ega vaja muutmist. Samuti on vastuvõetavad ka keskkooli õppekava ja tun-dide arv, jääb soovida õppekavas enam üldist loetelu. Kodanikuõpetusele tuleb anda V klassis üks tund nädalas. Kolmeklassilises keskkoolis olgu ajalool 8 tundi ja kod.-õp. 1 tund nädalas. Gümnaasiumi viimases klassis olgu töö kohandatud meetodiliselt ülikooli tööle.

Läbirääkimistel avaldati järgmist: A. Mölder: Referent asus seisukohale, et algkooli ajaloo õppekava jäägu muutmata, sest IV klassi kursus annab toe ajaloo õpetamiseks keskkooli I klassis. Ei saa nõustuda, et algkool oleks ettevalmistusasutis keskkoolile, algkool olgu ja jäägu ikkagi rahvakoo-likes ning omaette tervikuks. Algkoolis tuleb käsitleda oma ajalugu väärikalt, üldajalugu aga ainult niipalju, kui seda nõuab kodumaa ajaloo mõistmine. Praegune õppekava, veel rohkem aga õpperaamatud, on üle koormatud üldaja-loolise ainega, kus leidub palju sedagi, mis üldse ei puutu meie ajalosse. Kavas on vähe aega jäetud meie rahva õilsamate momentide käsitlemiseks, kuna võõraste rahvaste tegelemisele meie maal on pühendatud võrdlemisi palju tähelepanu. Ka kulutab aega kahekontsentriiline kursus, mis pealegi kahekordse aine käsitlemise puhul kaotab õpilastes huvi ajaloo vastu, kui mitte ütelda rohkem. J. A d a m s o n: Ei poolda algkooli õppekava muutmist. Üldajalugu algkooli kavas ei ole palju. M. U l k: Ei poolda 1. kontsentri kao-tamist, sest praegustes oludes maal lahkuvad mõned õpilased nüüd IV klas-sist, — on kahju, kui nad ei saaks ülevaadet kodumaa ajaloo-st. J. L u u r: Alg-kooli ajaloo õppekava tuleb muuta. Üldajalugu tuleb vähendada, oma ajalugu käsitleda eesti rahvuslikust seisukohast. Haridusnõunik Viilup: Ajaloo-tunni elustamiseks peab õpetaja lähtuma tegelikust elust ja kasutama ka ilukirjandust, aga mitte isoleerima praktilisest elust. Kui asjaolud seda nõua-vad, tuleb kavu revideerida.

Algkooli seksioonis kandis M. U l k ette referaadi „Kuidas käsit-

leda algkoolis ajalugu kahe- ja mitmeklassilises komplektis“, kuna samal ajal H. Kauri käsitles keskkooli sektsioonis teemat „Kuidas käsitleda humanismi aega keskkoolis“.. M. Ulki referaat ilmus k. a. „Õpetajate Lehes“ nr. 2, 3, 4.

Läbirääkimistel puudutati neid raskusi, mis esinevad töös liitklassides, ja avaldati soovi, et sellele küljele pühendataks rohkem tähelepanu.

P. Hinnov: Ajaloo käsitlemine õppeainete kontsentratsiooni seisukohalt. Õppeainete kontsentratsioon on oluline didaktiline põhimõte. Gümnaasiumis võib ajalugu pretendeerida peaõppeaine seisukohale. Ajaloo-õpetajal tuleb jälgida õppetööd teistes ainetes ning ühendust pidada teiste ainetega õpetajatega. Tuleb hoiduda liialdustesse sattumast, mis võib kujuneda õpetajaile koormavaks ning viia õppetöö ebasoovitavani üliorganiseerimiseni.

Lõpuks kuulab kongress ära Ajaloo Õppekorralduse Toimkonna aruande, avaldas Toimkonnale tänu tehtud töö eest ja valis Ajaloo Õppekorralduse Toimkonna koosseisus: M. Kessler, A. Mölder, E. Susi ja M. Välbe Tallinnast, J. Adamson, J. Madisson, prof. P. Tarvel ja R. Viirman Tartust.

Kongress võttis vastu järgmised resolutsioonid:

IV üleriigiline ajaloo-õpetajate kongress peab vajalikuks, et

- 1) õppekavaliselt rõhutatakse ajaloo kui rahvuslikku meelsust kasvatava humanitaarteadusliku õppeaine tähtsust;
- 2) ajaloo-õpetuse kaudu kujundatakse rahvuslikult orienteeritud maailmavaadet ja arendatakse nii universaalset kui ka individuaalset vastutustunnet rahvusliku tuleviku suhtes;
- 3) ühenduses ajaloo-õpetusega vääriliselt pühendatakse tähelepanu rahvuslikult tähtsatele isikuile, nähtustele ning sündmustele, jäädes sealjuures ajaloo teaduse objektiivsele pinnale;
- 4) rakendatakse tööle õpilasarühmi lähemaks tutvumiseks kodumaa ajaloo;
- 5) rahvusliku kasvatuses huvitatakse ajaloolise eesmärgiga ekskursioone, õpikäike, matku, rahvusliku kultuuri- ja hoiuühendusi, tihedas koostöös õpilastega.

IV üleriigiline ajaloo-õpetajate kongress leiab, et

- 1) kodanikuõpetuse edukaks õpetamiseks iseseisva aina keskkoolis tuleks määrata 1 nädalatund V klassis;
- 2) kolmeklassilise gümnaasiumi ajaloo kursus peaks moodustama süstemaatilise kursuse teise kontsentratsiooni ja et ajaloo kui humanitaarhariduse põhiainele määrataks humanitaarharus 12 ja reaalarus 7 nädalatundi;
- 3) gümnaasiumes peaks võimaldatama kodanikuõpetuse ja majandusteaduse käsitlemiseks iseseisva aina kokku 3 nädalatundi nii humanitaar- kui ka reaalarus, seega eriti rõhutades nende ainetega väärkult riigiteadusliku kodaniku kasvatamises;
- 4) ajaloo õppekavades antakse vaid ainekogu üldraamistik, mis võimaldaks ajaloo õpetamist korraldada ratsionaalsemalt ja aitaks kergendada ka õpilaste töökoormat;
- 5) praegused ajaloo õppekavad on ainega liigselt koormatud.

IV üleriigiline ajaloo-õpetajate kongress rõhutab, et

- 1) õppeabinõude alal tuleb esimeses järjekorras muretseda kodumaa ajaloo seinakaardid kättesaadava hinnaga;
- 2) õpilaste rakendamiseks produktiivseks iseseisvaks tööks, mida tuleb lugeda tunni kaaluvaks osaks, tuleb mitmeklassilised komplektid varustada vajalike käsi- ja abiraamatutega;
- 3) õpetajate ettevalmistamisasutistes tuleb rohkem tähelepanu pühendada tööviisidele mitmeklassilises komplektis;
- 4) Eesti iseseisvuse aeg kuni käesoleva ajani tuleb asetada tähtsuseti esikohale;

5) hõimurahvaste, eriti soomlaste ja madjarite, ajaloo tulevaks anda lühike ülevaade;

6) isamaaline, samuti ka kõlblas kasvatus on ajaloo õilsamaid ülesandeid.

IV üleriigiline ajaloo-õpetajate kongress tunnistas tarvilikuks:

1) ajaloo-õpetuse elustamise huvides demonstreerida õpilastele arhiivaineid, külastades arhiive ja arhiivinäitusi;

2) et ajaloo-õpetajad teeksid niihästi õpilaste keskel kui ka seltskonnas selgitustööd arhiivivarade säilitamise vajalikkuse kohta ja võtaksid endile arhiivinduse-usaldusmeeste ülesannete täitmise kohtadel.

Peale selle võttis kongress vastu veel mõningad soovialdused, milles muuseas nõutakse ka algkoolide ajaloo-õpetajate kongressi kokkukutsumist.

E. Ö. L. Pedagog. Toimkonna koosolek.

Austuseavaldus J. Käis'ile.

E. Ö. L. Pedagoogilise Toimkonna 5. jaanuari koosolekul saab esimesena sõna Liidu abiesimees J. R u m m o, kes juhatusel nimel tervitab Liidu ped. sekretäri ja kauaaegset lähemat kaastöölist J. Käis'i tema hiljuti täitunud 50. eluaasta puhul. Mälestuseks andis abiesimees üle juubilarile auaadressi, mille tekst järgmine:

„Eesti Õpetajate Liidu juhatusel on tõsine rõõm võimalusest kasutada Teie eluaastate käesolevat tähtpäeva selleks, et Teile anda edasi juhatusel enda ning kogu loominguhahtelise Eesti õpetajaskonna soojemad tervitused ja südamlikum tänu.

Eesti Õpetajate Liidu ridadesse koondunud õpetajaskond näeb oma ülemat elueesmärki ehitada üles kool, millist väärib elujõuline, loominguvõimeline ja vabadust armastav eesti rahvas. Selle eesmärgi taotlemisse on Liitu koondunud tundeerik ja tahte- ning teovõimeline õpetajaskond kätkenud kõik oma parimad püüded ja kogu oma südamevere. Et see töö on kõigi raskuste kiuste kandnud rikkalikku vilja, selle eest võlgneb õpetajaskond tänu eeskätt asjaolule, et tal on olnud ustavaid ja kaugelenägelikke juhte, kes on olnud võimelised õpetajaskonnas püsivalt ärkvel hoidma tema parimat mina ja selles peituvaid jõude lakkamatult osanud suunata ühise eesmärgi teedele.

Üks neist juhtidest olete Teie, lugupeetud ja armastatud juubilar. Kõigi teiste juhtide hulgas kuulub Teile eriline koht ja Teie õlgadel on lasunud erilaadne vastutus.

Teie juhatusel töötanud Võru õpetajate seminar oli koldeks, kust küpseid kooliuuenduslikke ideid, kus valmisid nende ideede edasikandjad, kust voolas uut ja jõulist verd Eesti õpetajaskonna elusoontesse. Selle kolde kuma helgib tulevikku, vaatamata sellele, et tuleasegi on kantud laiali. Loodame, et see helk soojendab kord nendegi südant, kes kord Eesti kooli ajalugu uurides konstateerivad suurt ja tõsist rahvuslikku tööd, mis tehti selles asutises Teie juhatusel.

Teie töö õpetajate-õpetaja ametis ei ole lakanud ühes nimetatud asutise ajaliku surmaga, vaid see on üha kasvanud ja avardanud oma piirid seninähtamatumaise kaugustesse. Rohkearvulistel õpetajate kongressidel, päevadel, koosolekul ja kursustel olete Teie alati olnud teretulnumaid referente ja lektoreid. Loendamatu artiklite arvuga ajalehis ja -kirjus olete esinenud südikaima võitlejana kooli, kasvava noorsoo ja õpetajate õiguste ning huvide eest. Rohkearvuliste raamatute lehekülgedel olete talletanud hulga viljakaid mõtteid, tähelepanekuid ja juhatusi kooli- ning kasvatusöö alalt. Alati erksana, löögi- ja abivalmina seal, kus kooli ja õpetajaskonda ähvardamas suikumise ja tardumise hädaoht, olete Teie õigusega teeninud meie õpetajaskonna pedagoogilise südametunnistuse nime.

Lisaks kõigele sellele olete Teie oma töö ja isikuga olnud ka Eesti kooli ning õpetajaskonna töösaavutiste tutvustaja väljaspool kodumaa piire.

Kõige selle väärtusliku töö eest peab Eesti Õpetajate Liidu juhatus oma kohuseks avaldada Teile oma sügavaimat tänu. Ühtlasi soovib Liidu juhatus Teile, kui oma lähimale võitluskaaslasele ja lugupeetuimale ametivennale püüvat edu ja jõudu edaspidiseks tööks.“

Juubilar vastas tervitusele liigutatult.

Toimkonna juhatajaks valiti järgnevaks aastaks A. K u k s ja sekretäriks M. S u i g u. Pikemaid mõttevahetusi kutsus esile Akadeemilise Pedagoogika Seltsi ettepanek suvekooli asutamiseks, kuhu esindajat paluti ka E. Õpet. Liidust. Kool on mõteldud õpetajate pedagoogiliste teadmuste värskendamiseks. Kursus kestaks 2 aastat. Osavõtt oleks vabatahtlik. Läbirääkimistel toonitati, et kool peaks andma ka mõningaid õigusi, milleks kursuse lõpul tuleks korraldada eksamid.

Lõppeks tunnistati suvekooli mõte tarvilikuks, eriti nüüd, kus edasiharimise võimalused on üsna kokku kuivanud ja valiti Liidu esindajaks toimkonda mag. H. R a j a m a a.

E. Õ. L. Kehakasvatuse Toimkond rakendus tööle.

1935. aasta sügisel Tallinnas peetud õpetajate 12. üldkongress võttis vastu järgmise resolutsiooni: „Tuleb pöörda senisest rohkem tähelepanu maa-alkkooli õpilaste kehalisele kasvatusele, toitlusele ja tervishoiule. Eesti Õpetajate Liidu juurde tuleb ellu kutsuda kehalise kasvatuse toimkond...“

Vastavalt kongressi resolutsioonile kutsuski Liidu juhatus ellu kehakasvatuse toimkonna, mille esimene koosolek toimus pühapäeval, 12. jaanuaril. Koosolekust võtsid osa L. Kalmel, K. Müür, E. Võiml. Õp. Seltsist, E. Idla, R. Leidtrop, St. Leidtrop, J. Hamburg, V. Vahi ja Liidu juhatuse esindajana V. Horm. Seega kuuluvad uude toimkonda mitte ükski eriteadlased-võimlemis-õpetajad, vaid ka tegelikud maa-alkkoolide võimlemisõpetajad ja 1 liige kooli-administratiivselt alalt.

Toimkonna juhatajaks valiti Harjumaa Koolivalitsuse juhataja S t. L e i d t o r p, sekretäriks Rae algkooli juhataja Joh. Hamburg.

E. Võimlem. Õpet. Seltsi esindajad avaldasid kartust, kas uus toimkond ei hakka tegema paralleeltööd Eesti Võiml. Õp. Seltsiga. Toimkonna töökava koostamisel selgus aga, et võimlemise ala, eriti maa-alkkooles, on veel niivõrd söödis, et siin toimkonnal terve rida küsimusi tuleb võtta põhjalikule läbitöötamisele. Hiljuti Harjumaa Koolivalitsuse poolt korraldatud üleriigilise ankeedi tulemused kõnelevad küllalt kurba keelt. Seepärast ka sellise toimkonna ellukutsumine, millest osa võtavad nii maa-alkkoolide õpetajad kui ka eriteadlased, arstid, isegi arhitektid, on kõigiti põhjendatud. Selles mõttes kavatsetakse toimkonna koosseisu veelgi täiendada, et ta haaraks kogu algkooli kehalise kasvatuse ala. Ka internaatide küsimus otsustati võtta töökavva, samuti algkoolide võimlemisõpetajate päeva kokkukutsumine, suvekursuste korraldamine, võimlemismängude käsiraamatu kirjutamine jm. Üksikasjalikuma töökava koostamine jäeti juhatuse hooleks.

Toimkond kiitis heaks järekkooli kavatsuse, mille järele tungiv tarvidus eriti maanoorte hulgas. Järekkool aitaks selgust tuua ka noorte organiseerimise küsimusse. Kuid järekkool ei tohiks mööduda ka kehalise kasvatuse nõudeist.

Õpetajad kuulasid riigijuhtide kõnesid.

19. jaanuaril peeti üle riigi suuri selgituskoosolekuid, millest võtsid osa õpetajad ja omavalitsustegelased. Koosolekuil selgitati eeloleva rahvahääletuse tähtsust ja kuulati riigivanema K. Pätsi ja kaitseväge ülemjuhataja J. Laidoneri kõnesid, mis anti edasi raadiringhäälingu kaudu.

Suurim koosolek toimus Tallinnas „Estonia“ kontsertsaalis, millest võttis osa 1000 inimest. Sellel koosolekul võtsid sõna teiste seas ka haridusminister N. Kann ja E. Õpetajate Liidu esimees E. Murdmaa. Minister toonitas

erilise heameelega, et ükski õpetaja ei ole segatud viimasesse riigipöörde kavatsusesse. E. Ö. L. esimees oma sõnavõtus märkis muuseas järgmist:

„Eesti õpetajaskond on kaasa teinud võitluse välisvaenlase vastu. Ta on ka riigi sisemisel ülesehitamisel oma kõrgeimaks püüdeks seadnud meie demokraatliku riigikorra kindlustamise, püüdes kasvatada riigile ustavaid ja häid kodanikke.

Ka praegusel tähtsal ajaloolisel momendil, kus meil ees seisab raske ning vastutusrikas ülesanne, luua riigile põhialused, mis oleksid paremad senistest, mis suudaksid meie rahvast viia õnnelikumale tulevikule, tahab õpetajaskond täie innuga kaasa töötada, ja ma olen kindel, et ka eelolevaid võitlusi kroonib võit.“

E. Ö. Liidu juhatuse koosolek 26. jaan.

26. jaanuaril pidas koosoleku Eesti Õpetajate Liidu juhatus 16 liikme osavõtul, neist pooled maakondlikest liitudest. Juhatasid koosolekut vaheldumisi esimees M u r d m a a ja abiesimees R u m m o.

Leiti üksmeelselt, et põhiseaduse muutmine rahvuskogu kokkukutsumiseks on hädatarvilik. Liidu juhatus kutsub kõiki ühinguid ja liikmeid kaasa töötama rahvahääletuse kordaminekuks, soovitades kasutada selgitustööks ka lastevanemate koosolekuid ja muid kokkutulekuid. Riigivanemale koosolek saatis tervitustelegrammi. Ühtlasi juhatus konstateeris heameelega, et E. Õpet. Liidu ridadesse koondunud 3700 liikmest ei ole ükski segatud viimasesse mässunõusse.

Koosolekul kaaluti ka õpetajate koja põhialuseid. Liidu juhatus avaldas lootust, et koja seaduseelnõu väljatöötamisel arvesse võetaks ka Liidu kui suurima õpetajate koondise soove ja ettepanekuid. Ühtlasi andis juhatus sekretariaadile volituse tarbekorral kokku kutsuda Liidu asemikkudekogu kojaga seoses olevate küsimuste kaalumiseks.

Liit jääb kindlaks varem avaldatud seisukohale, mille järgi koda peaks loodama olevate organisatsioonide peale. Koda koosseisu peaksid kuuluma kõigi koolitüüpide esindajad. Kuid nõukogus ei saaks siiski anda kõigile võrdset esindust, sest liikmete vahekord on selleks liiga suur: kui koolinõunikke on 25 ümber ja täienduskoolide õpetajaid üle 100, ulatab algkooliõpetajate arv 4000-le. Seejuures ei nõuagi Liit proportsionaalsuse põhimõtte rakendamist vaid lepiks 25 kohaga 50-st.

Kuna tõenäoselt õpetajate koda Rahvuskogu koosseisu kindlaksmääramise ajaks katuse alla ei jõua, võeti vastu otsus, millega Liidu juhatus loodab et Liidu esindajail võimaldataks osavõtt Rahvuskogust määramise korras. Liidu juhatus, hinnates kõrgelt Rahvuskogu ülesandeid ja tegevust, arvab, et Rahvuskogu koosseisus peaks esindatud olema ka õpetajate arvukas pere.

Koosolekul võeti vastu ka aruanne toimkondade tegevusest. Edukamat tegevust on arendanud Pedagoogiline, Soome, Eesti Keele Õppekorralduse ja Kehakasvatuse toimikond. Liidu Karskuskasvatustoimikond korraldab tänava 10-ndat võistlusõpingut, mis lõpeb võistluskirjutusega. Seni on üles andnud üle 3000 noore. Õpiraamatu „Meeled mehiseks“ esimene trükk 3000 eksemplaris on läbi müüdnud. Neil päevil ilmus 2. trükk.

Õpetajate koda otsustati Vab. Valitsuses jaatavalt.

Vab. Valitsus otsustas 24. jaanuari koosolekul põhimõtteliselt ellu kutsuda õpetajate koja. Vastava seaduse töötab välja Haridus- ja Sotsiaalministeerium.

V soome-ugri kultuurkongressi kava.

Asutus „Fenno-Ugria“, V soome-ugri kultuurkongressi tegelik korraldaja Eestis, on koostanud nüüd lõpliku kongressi kava. Kongress toimuks 25.—28.

juunini Tallinnas. Seoses kongressiga korraldatakse kooli- ja kunstinäitusi, mis avatakse juba 21. juunil. Üksikasjalik kava on järgmine:

Neljapäeval, 25. juunil 1936. a.

- Kell 15.00 Soome külaliste saabumine. Näituste külastamine, linna vaatlemine, sõit Piritale.
 „ 10.00 Ungari külaliste saabumine.
 „ 20.30 toimkondade ja harrastusringide koosviibimisi.
 „ 22.00—24.00 hõimukontsert.

Reedel, 26. juunil 1936. a.

- „ 10.00—11.00 jumalateenistus kirikus.
 „ 11.30—13.00 kongressi pidulik avamine.
 „ 14.30—16.30 üldkoosolek:
 a) Prof. J. Mark: Soome-Ugri rahvaste kaubanduslikud suhted;
 b) Ungari haridusminister Balint Homan: Ungari ajaloost ungarlaste Ungarisse asumise ajastul;
 c) Vabaharidustöö Soomes.
 „ 17.30—20.30 Harrastusringide koosolekuid.
 „ 21.30—23.00 Eesti helitööde kontsert.

Laupäeval, 27. juunil 1936. a.

- „ 9.00—11.30 üldkoosolek:
 a) Soome viimase aja majanduslik (eriti põllumajanduslik) areng;
 b) Prof. Jamos Hankiss: Ungari literatuur välismaal;
 c) Agr. Th. Pool: Agraarreform Eestis ja selle tulemusi.
 „ 12.00—14.00 vastuvõtt.
 „ 15.00—17.00 Harrastusringide koosolekuid.
 „ 18.00—21.00 rahvapidu staadionil.
 „ 21.00—23.00 Ungari kontsert.

Pühapäeval, 28. juunil 1936. a.

- „ 8.00—12.00 Harrastusringide ettevõtteid ja lähemaid ekskursioone.
 „ 10.00—12.00 jumalateenistusi kirikus.
 „ 12.00—14.00 vastuvõtt.
 „ 15.00—16.30 lõppaktus.
 „ 17.00—21.00 meeskooride laulupäeva kontsert.

Õhtuti „Eesti Kultuurfilm“ kinodes.

Ekskursioonid 28.—30. juunil 1936. a.

Soomlaste poolt esineb kuuldavasti Soome põllutööminister ühe referendina.

Välismaalt

HARIDUSKUSIMUSI INGLISMAAL.

Helmi Metsvahi.

I

Avaras koolisaalis istub helesinistes ruudulistes suvikleitides väikeste valgete kraedega tütarlapsi põrandal, neid on umbes 300. Kell saab varsti 9 ja nad ootavad koolitöö algust. Õpetajad on kogunenud õpetajatetuppa lühikeseks nõupidamiseks ja õpilased ootavad nende tulekut. Poodiumil õpilaste ees seisab tütarlaps, samuti helesinises, kooli kapten. Vesteldakse sotsiaal. Äkki on vaikus. Ma ei saa aru, mis selle põhjustanud ja palun selgitust

oma naabrilt, ühelt õpilaselt. „Koolikapten tegi korralduse üldise vaikuse kohta“, sosistab ta. Käsklus anti muidugi inglasele tavalise rahulikkuse ja naeratusega, nii et mõni karmima käsklusviisiga harjunu seda õigeks käskluseks ei oska pidadagi.

Mõni minut üldist vaikust, siis tulevad korrapidajad õpilased saali. See on märguandeks, et õpetajad tulevad ja palve algab — õpilased tõusevad püsti.

Igalpool värsket õhku armastav inglane hoiab ka koolis ukсед-aknad lahti ja soe juulikuu tõmbetuul jahutab tüdrukute-poiste õpiskelus kuumen-davaid päid. Rühm õpilasi — tegelasi Shakespeare'i näidendis: „As you like it“ loeb oma osi seistes raamatutega klassi ees, ülejäänud jälgivad näidendit kohtadelt raamatute järgi. Shakespeare — muidugi Shakespeare — tema ei puudu ühegi klassi kavast! Õpetaja katkestab, parandab, hädaldab: „Kuu-lake ometi, kuidas nad loevad, kuidas kõnelevad! Igaüks tuleb oma vigase murdelise keelega, seda on nii raske neist välja juurida. Ja hingamine, hääldamine, intonatsioon — kui raske on harjutada neile külge õiged kõnele-misharjumused!“ Minu välismaalase kõrv ei taibanud palju õpilaste ränku eksimusi, kuid „speech-training“, kõne-, kõnelemistreening — see mind huvitas.

Teises koolis palusin viia mind otsekohe sellisesse tundi. Olid umbes 14-aastased lapsed. Õpetaja hääldas mõttega ja mõttetuid sõnu, mida õpi-lased foneetiliselt kirjas üles tähendasid. Kõigis keelis tarvitati foneetilisteks märkideks kollast kriiti. Siis harjutati lauseid: patches of pink poppies, turning twisted trenches jne. Lausus üksikuid õpilasi, hääldati kooris. Ja alatasa märkusi, parandusi, käsklusi: „Ärge pingutage kurku! Hingake õieti: koos sisse! välja! Parandage huulte asendit!“ Üks õpilane seisab klassi tagaseinas ja ütleb lause helitult, õpetaja peab ära lugema väljendise suu liigutusist. Jälle: „Hingake õieti! Õlad ja keha rahulikud! Täpsem asend huultele!“ Ja hiljem häälega lugemisel: „Hääle resonanss on vale! Teie väsitate kurku!“ jne.

Lõpuks loeti algus Poe luuletisest: „Kellad“. Pool klassi kandis ette ker-gel heledal häälel hõbekellukeste kõlina, teine pool reprodutseeris mahedakõla-lisi kuldseid kelli.

Innuga jälginud tööd, olin päris erutatud tunni lõpul.

Koolis oli mind üllatanud õpilaste kerge ja rütmiline kõnnak, hea rüht ja vaba esinemine. Küllastasin kahe õpetaja võimlemistunde ja leidsin, et kummalgi oli nagu mingi maania nõuda õpilastelt alatist sirutumist. „Siru-tuge! Sirutuge hästi! Pea ja õlad! Sirgelt, väga sirgelt!“ Igasuguse harju-tuse juures, igas seisundis: püsti, põlvili, lamades — ikka sirutu! Olgu see ettevalmistus hüppele, jooksule või üksikule liigutusele — ikka pea meeles kehahoidu, pea meeles eeskätt pead ja õlgu! Lõpuks toimus aga kogu liikumi-ne niivõrd kergelt, hääletult ja sulavalt, et sa ei märganudki, kus ja kuidas õpilased liikusid.

„Palume Teid meie Maja teele“, palub mind Scott-Maja kapten. Mee-leldi võtan vastu kutse. Scott- ja Wolfe-Majade vahel peetakse äge tennis-võistlus. Hulk õpilasi ja õpetajaid on kogunenud ühele kooli viiest tennis-platsist ning jälgitakse pinevusega mängu. Kumbki pool mängib hästi ja seetõttu hilineb ka võistlusele järgnev tee.

Iga õpilane kooli astudes peab võtma liisku, mis määrab tema kuulu-vuse kooli juures asuvasse koondisse „Majja“. Näit. olid ühe tütarlaste kesk-kooli juures Majad, mis kandisid järgmiste tuntud inglaste nimesid: Scott, Gordon, Livingstone, Clive, Inglis, Wolfe. Ühe teise kooli Majad olid: St. George, St. Patrick, St. Andrew, St. David. Igal Majal on oma kapten, kapteni abi, spordikapten ja tema abi. Iga Maja võistleb spordis ja ka õppi-mises. Ka korraldavad nad jõulupuid vaestele lastele ja püüavad ühel või teisel viisil olla kasulikud ühiskonnale väljaspool kooli. Iga Maja juurde mää-ratakse kaks õpetajat. „Mispärast peate soovivataks, et koolide juures asu-vad „Majad“?“ küsin õpetajailt. See süsteem aitab luua ja arendada ühis-

tunnet. Ta aitab lähendada õpilasi üksteisele; muidu kolmandad klassid tunnevad ainult kolmandaid jne. Majas on koos õpilased kõikidest klassidest ja liisu läbi kokku sattunud, peavad nad õppima üksteisega läbi saama; peavad koos kavatsema ja oma kavatsusi teostama. Igal Majal on kaks õpetajat-hooldajat. Nende kaudu on neil veel üks võimalus õpilasi tundma õppida ja õpilastel jällegi võimalus leida enesele vanemat juhti. Võib olla mõni miskipärast ei sümptatiseeri oma klassijuhatajaga ja nüüd on tal veel kaks võimalust leida sobivas isikus nõu ja abi.

II

„Nagu teate, oleme suured individualistid ja vabaduse austajad ning meie koolipoliitika suund on võimalikult suur detsentraliseerumine“, ütleb mulle Londoni koolinõunik. „Londonis teie ei leia kahte ühesugust kooli.“

Samu põhimõtteid leiame ka trükitult Londoni Linna Nõukogu aruandes 1933. a. „Inglise haridussüsteemi iseloomustavaiks jooniks on: 1. vastutuse ja kontrolli detsentraliseerimine, 2. vabatahtlikkude ettevõtete tähtis osa, 3. õpetajate rippumatus ametlikust kontrollist õppekavade ja -viiside suhtes.“

Milles avaldub see vabadus? Näit. on ette nähtud kooliaasta jooksul teatav arv tööpäevi, pole aga ametlikult määratud tähtpäevi koolitöö alguseks ega lõpuks. On ette nähtud teatava aine õpetamine teatavate tundide arvuga, kuid aine tunnikavva võtmine on jäetud vabaks (peale usuõpetuse ja füüsilise treeningu tundide, millised peavad leiduma igas tunnikavas). Õppekava töötatakse välja oma kooli jaoks ja esitatakse koolijuhataja poolt koolinõunikule kinnitamiseks. Kui koolinõunik kava ei poolda, võib koolijuhataja esitada selle kinnitamiseks kõrgemale haridusnõunikule, kes kava soovitavaks pidades selle võib mksvaks tunnistada.

Moodne kool püüab olla lihtne, mugav ja otstarbekohane. Klassid peavad olema väikesed, see teeb ebasoovitava õpilaste kuhjamise klassidesse võimalikuks. Saal olgu küllalt suur kogu kooli mahutamiseks, kuid ülearust ruumi pole vaja. Koolimööblit revideerib ja peab alaliselt silmas eri asjatundja. Londoni raekoja koridorides on alatiselt välja pandud koolidele sobivaid pilte. Kuna kool püüab vältida kroonulikust, ei näe meie Inglise koolides pilte riigeteglastest, vaid suurema või vähema kinnistipärasusega koduseid pilte. Raekoja „Näidete toas“ leiame „Õppevahendite nimistus“ soovitatuid raamatuid ja muid õppevahendeid. Nimistu on eriteadlaste, õpetajate ja inspektorite nõuandeil koostatud. Mingisuguste kindlate õppevahendite tarvitamist koolidelt ei nõuta.

Londoni Linna Nõukogu Haridustoimkond koosneb 50 liikmest, kellest vähemalt 5 peavad olema naised. Nõukogu koosolekud on avalikud ja peetakse iga kahe nädala tagant.

1905. a. Londoni Linna Nõukogu otsustas, et kõik algkoolid peavad olema tasuta. Tänapäeval kõik lapsed 5—14 a. peavad saama alghariduse. 11-a. korraldatakse algkooliõpilastele katse ja paremad õpilased lähevad siis Central või Secondary koolidesse, ülejäänud osa siirdub algkooli „senior“ osakonda.

Central koolide kava on kas kaubanduslik või tehniline, vahel leiduvad mõlemad harud samas koolis. Nende sihiks on anda enam praktilisele elule suunatud üldine haridus, nad ei taotle ettevalmistust mingile kindlale praktilisele elukutsele. Õppeaineiks on: usuõpetus, inglise keel, matemaatika, ajalugu, maateadus, kunst, loodusteadus, muusika, füüsiline treening, käsitöö. Kaubandusliku kavaga koolidele lisandub üks võõrkeel. Hiljem tulevad ka kiirkiri, raamatupidamine, masinkiri, ärioskus.

„Noored inimesed peavad harjuma sellega, et nad midagi loovad. Kui nad ei ole võimelised looma midagi vaimsel alal, peavad nad nägema, et nad suudavad midagi praktilisel alal. Algisem loomisvahend on inimese käsi ja seepärast katsume anda neile looja tunnet käe kaudu“, ütleb üks vanem õpetaja.

Kummagi haru nädalatundide arv on 27½. Central koolid on tasuta, ka

saavad õpilased õpperaamatud kooli poolt. Õpetus kestab 4 aastat, sageli jäädakse viiendaks aastaks end täiendama.

13-a. korraldatakse õpilastele, kes Secondary kooli ei pääsenud, veel üks katse, et anda neile uus võimalus edasipääsemiseks.

Umbes 40% Londoni Secondary koolide õpilastest on õppemaksumust vabastatud. Secondary koolide edukuse üle otsustavad ülikooli immatrikulatsiooniekksamite tööd, mida õpilased Secondary kooli lõpetamisel umbes 17—18-aastasena sooritavad.

Edasi veel mõningaid tähelepanekuid ja mõtteid ühenduses käsitletava küsimusega.

„Kool peab andma palju huve,“ ütleb inglise koolitegelasi. Meie ei tea, missuguses ümbruses laps hiljem elab ja millised huvid võivad leida kasutamist. Peame kasvatama lapsi vaba aega õieti kasutama. Tööaeg on ju nüüd üldiselt lühem ja inimesel jääb enam vaba aega. Ta peab oskama ja suutma kasutada kultuurilisi lõbusid. Tal peab olema laialdane üldharidus. Võitleme siin Inglismaal näiteks koerte võidujooksude harrastamise vastu. Kui palju aega ja raha raisatakse sellele mõttetule ajaviitele!

Inglise koolides ja haritlaste ringkondades leidus rohkesti rahvusvahelist vaimu ja huvi teiste maade ja rahvaste vastu. Ei pooldata Viktooria-aegset kitsast isamaalsust; ühtlasi püütakse leevendada oma traditsiooniderikkal kodumaal ka klassivaheid.

III

Tänavu suvel 10.—17. aug. peeti Oxfordis hariduskongress, mille korraldasid: Ülemaailmeline Haridusliikude Liitude Föderatsioon, Rahvusvaheline Keskkooliõpetajate Föderatsioon ja Rahvusvaheline Õpetajate Liitude Föderatsioon. Kongressist osavõtjate arv oli ligemalt 3000.

Nagu meilgi, nii ka Inglismaal, on olnud lahkavamusi ja kokkuleppivuse puudust alg- ja keskkooliõpetajate ja nende koondiste vahel. Nimetatud ühine suvine ettevõtte ja ka teised katsed näitavad püüet koostöötamiseks. Järgmine ühine konverents otsustati pidada Tokios 1937. aastal.

Kongressi lihtliikmena ma ametlikest koosolekuist osa ei võtnud, kuid külastasin õige mitme sektsiooni korraldatud ettekandekoosolekuid. Sektsioonid töötasid eri ruumes ja sageli langesid mitme huvialase sektsiooni kõnekoosolekud ajaliselts ühte.

Varemalt koos töötanud „Tervise“ ning „Kool ja kodu“ sektsioonid peavad nüüd kumbki lahus oma koosolekuid. Külastan kõigepealt esimest, mida juhatab endise Briti peaministri tütar Miss Ishbel Macdonald.

Kuuleme järgmisi mõtteid: Ühiskond raiskab jõudu ja raha lastele, kes füüsiliselt ja vaimselt on võimetud kasu saama kõigest sellest, mida pakub kool. Seepärast ühiskond peab valvama selle järele, et koolis oleks hea materjal. Agul ja alatoitlus, palk alla teatava standardi ei võimalda tervete laste kasvatamist. Tuleb igati püüda tõsta lapse ja ühiskonna terviselist taset. Kool hoidku alal ja soodustagu lapse tervist, ta andku talle kaasa head tervishoiulised harjumused. See tuleb hiljem kasuks ühiskonnale. Vajame psüühiliselt tervet ühiskonda, see on võimeline andma terveid kodanikke. Vabandus on terve inimese õigeks atmosfääriks. See inimene on tervem, kes vähem kardab. Hirm ei lase meil näha tõelisust ja sunnib pagema unistuste maailma. Hirm moonutab elu ja halvab tegevust. Ema, kes elab alatise hirmu all, püüab selle lapsele. Valiku ja teo vabadusega ees ei istuks mustad, alatoidetud lapsed.

Kaubandusliku hariduse sektsioon püüdis leida sellelaadilisele kasvatustööle filosoofilist tagaseina. Ei tohi unustada, et selline haridus on üks ettevalmistumisviis inimkonna teenimisele. Tuleb kasvatada sotsiaalselt vastutustunnet ja ettenägelikkust. Oleme liiga vaeased! Küsitakse: Vast on nii raske toota häid inimesi? Kui on vaja toota mõnd head kaubaliiki, saadakse sellega kergemini hakkama.

Keskkooli sektsioon pidas kolm või neli koosolekut, millest osa võt-

sin ühest. Oli huvitav, kui paljude riikide esindajad pooldasid tasuta keskkoolihariduse andmist võimalikult laialdasele hulgal. Enamasti see tegelikkuses piirdub põhimõttelise heakskiitmisega. Koosolekul, millest juhtusin osa võtma, ainult üksikud pooldasid keskkoolihariduse piiramist. Tšehhoslovakkia esindaja asetab põhimõttelise küsimuse: kas keskkool peab olema ettevalmistavaks kooliks tulevastele artistidele, inseneridele jne., või peab ta üldist kultuuri levitama ja andma riigile häid kodanikke. Kui esimainitu on keskkooli ülesandeks, peab piirama sisseastumist, kui aga teine, peab keskkool olema kättesaadav kõigile, kes suudavad profiteerida kultuuri vaimust. Kõneleja leiab, et praegune keskkool ei ole küllaldasel määral ei üldise kultuuri levitajaks ega erialade ettevalmistajaks. Kuigi tahame haritud inimesi, haritud ühiskonda ja mitte intellektuaalset eliiti, ei tohi olla liialdatud liberaalsust! Andetud, kes klasse koormavad, tuleb armutult kõrvaldada. Nad ei tohi hiljem katseid korrata ja ebarahuldava ülesannete täitmiseiga ühiskonna tööd takistada.

Kui Itaalia esindaja leiab absurdse olevat kõnelda keskkooliharidusest kõigile ajal, millal riik võitleb majanduslikkude raskustega, ütleb Jugoslaavia esindaja, et tema riik arvab, et haridus on vaese rahva kapital.

Inglane algab oma ettekannet märkusega, et tema rahva kohta üteldavat: inglased usuvad üht ja teevad teist. Kõneleja tähendas, et nad usuvad, et kõik lapsed peavad saama haridust, kes suudavad profiteerida sellest. Üteldakse, et sotsiaalsete ja majanduslikkude tingimuste tõttu see oleks absurdne, kui need tingimused peaksid olema ajutised. — Kardetakse vaimeid töötuid. Kuid keskkooliharidus pole üldse haridus mingi töö jaoks, leiab inglane. Ta väga sümpatiseerib Tšehhoslovakkia esindajaga ja osutab ka sellele, kui tähtis on haridus vaba ja kasutamiseks.

Peale keskkoolihariduse ulatuse oli kõne all kontakt alg- ja keskkooliõpetajate vahel ning keskkooliõpetaja arvestamine algkooliõpetaja hinnanguga õpilase siirdumisel algkoolist keskkooli. Enamus maid leiab olevat normaalse, et kool, millesse laps tuleb, arvestab kooli, millest ta tuleb.

Testidele üldiselt õppetöös suuremat tähtsust ega kaalu ei anta. Inglismaa on valmis neid vahel katsetama, kuid ei asenda nendega oma tavalist töötamisviisi. Itaalia tarvitab neid ainult mõne eri professionaalse kalduvuse kindlaksmääramisel.

Täiskasvanute hariduse sektisoonis kõneles inglane Dudley internaat-college'i (rahvaülikooli) ülesandeist täiskasvanute haridustöös. Inglismaal lõpetab iga aasta 250 inimest selliseid rahvaülikooli ja koosolekul viibiv skandinaavlane ei suutnud küllalt imestuda, et nii vana riik sel alal on nii kohutavalt maha jäänud Taanist, Rootsist, Islandist, kus iga aasta tuhandeid sääraseid koole lõpetab.

Kui läbirääkimiste jooksul tähendatakse, et oma endisest igapäevasest tööst loobunu, kes rahvaülikoolis aasta või kaks elavat vaime arengut läbi teinud, ei taha enam pöörduda tagasi oma endise töö juurde, vastab referent: Keegi ei tohi piirata inimese elu, keegi ei tohi dikteerida seda temale. Kellele võime meie ütelda: sa pead tegema seda tööd ja mitte teist? Meie ülesanne on anda haridust. Paljud muudavad elukutset, sest nad olid sattunud juhuliselt oma tööle; college'is neil on võimalus endi ja oma elu üle järele mõelda. Paljud lähevad tagasi oma tööle, mõned lähevad ülikooli. Mõni töötu, kes seni kunagi polnud läbi elanud töö ja loomise rõõmu, läheb nüüd ellu ja leiab tööd.

Kui küsitakse, kas pole nad vaimeselt rahutud, vastab referent: Õnneks jaa! Uued ideed ja arusaamised toovad rahutust. College'ist väljunu talitab sügavama teadmisega ja muudab elu. Ta võtab halvad pildid seinalt ja paneb paremad asemele, ta sööb korralikult, ta riietub puhtalt.

Pöördud jälle koju oma suviselt rännakult ja tunned, et uued mõtted ja elamused, mis on põhjustanud ka sinu rahutust, on olnud värskendavaks ja rikastavaks sündmuseks.

Toimetusele saabunud kirjandus

Ed. Tennmann: **Maailma usundid**. Elav teadus nr. 45. E. K. Seltsi kirjastus.

V. Altoa — H. Rajamaa: **Emakeele lugemik algkoolidele 5. ja 6. õppeaastale**. K.-ü. „Kooperatiivi“ kirjastus. Hind kr. 2,45 ja kr. 2,55.

R. Päts: **Lemmiklaulik I ja II**. K.-ü. „Kooperatiivi“ kirjastus. Hind 2 75 senti.

Chr. Brüller — H. Brüller — E. Pavelson — P. Parts — J. Unt — E. Etverk: **Matemaatika vihik** (kõigile algk. klassidele). K.-ü. „Kooperatiivi“ kirjastus.

J. Grünthali toimetusel E. Etverk, R. Matiisen, O. Paas, K. Ratassep: **Matemaatika keskkoolis**. Harjutusvihud kõigile klassidele.

R. Kuma: **Füüsika käsiraamat 1. osa**. K.-ü. „Kooperatiiv“. Hind 30 s.

A. Perandi: **Uutel teedel**. Matemaatika tööraamat algkoolidele, 1. õppeaasta. Hind kr. 1,25, „Noor-Eesti Kirjastus“.

O. Parlo: **Kalevala**. Soome kangelaseepose ümberjutustus. Keskkooli 3. ja 4. kl. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus. Hind 1 kroon.

Ants Udras: **Tööjuhatusi ajaloo**. 5. õppeaasta. K. k.-ü. „Töökool“ kirjastus, 1935. 64 lk. suures kaustas. Hind 40 senti.

Fr. Tuglas: **Kriitika III**. „Noor-Eesti Kirjastus“, 1935. 262 lk. Hind 3 kr. Kaas J. Vahtralt.

A. H. Tammsaare: **Ma armastasin sakslast**. Romaan. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus 1935. Hind kr. 4,50. Kaas Jaan Vahtralt.

Knut Hamsun: **Maa õnnistus**. Tõlk. M. Pedajas. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus 1935. Hind kr. 2,25.

A. H. Tammsaare: **Kuningal on külm**. Näidend 3 vaatuses, 4 pildis. Noor-Eesti kirjastus, Tartus 1936. Hind kr. 1,50. See A. H. T. uus näidend, mille tegevus areneb alevikus, olematul maal Euroopa taladel, illatab meid oma vaimuteravusega. Näidendi peategelaseks on külmetav kuninga tema narr.

R. Roht: **Väleküüs ja Tuhknai**. Jutud lastele. Kaas ja illustratsioonid A. Peernalt. O.-ü. „Noor-Eesti“ kirjastus 1935. Hind kr. 3,50. Nagu kõik R. Rohu noorsoojutud, nii on ka käesolev jutt loomadest autori poolt esitatud niivõrd hästi ja elavalt, et raamatu lugemine pakub suurimat lõbu. Raamatu väärtust aitavad tõsta rohked A. Peerna kunstipärased illustatsioonid.

R. Sirge: **Väikesed soovid**. Novellid. Kaas J. Vahtralt. „Noor-Eesti“ kirjastus 1935. Hind kr. 2,50.

Aug. Mälk: **Õitsev meri**. Romaan. E. Kollomi kaas. „Noor-Eesti“ kirjastus. 1935. Hind kr. 4,50. See on puhtakujuline rannaromaan, kujutades veenvalt ja suure soojusega randlaste karmi ja võitlusrikast elu ja hingelisi elamusi.

K. A. Hindrey: **Urmas ja Merike**. Ajalooline romaan. Kaas E. Järvelt. „Noor-Eesti“ kirjastus, Tartus, 1935. Hind kr. 4,75. Meie ajalooliste romaanide hulgas on Hindrey romaan üks põhjapanevamaid, käsitledes ajastut aastast 1000.

N. Päts: **Valgeil õil**. Luuletusi. „Noor-Eesti“ kirjastus, 1935. Hind kr. 2,50.

Märt Raud: Kirves ja kuu. Romaan. F. Sannamehe kaas. „Noor-Eesti“ kirjastus. Hind kr. 4.50. Romaanis kujutatakse ainult aineliste huvidega vana üksiku sootalu omaniku vahekorda oma kunstnikust pojaga.

Prof. E. Tennmann: Hinge surematu s. „Noor-Eesti“ kirjastus, 1936. Filosoofiline seeria nr. 2. Hind kr. 1.25.

Ed. Ahas: Käekirja kool. 3. vihk. Võõrtähed ja numbrid. „Noor-Eesti“ kirjastus, 1935. Hind kr. —.15.

Dr. med. K. Lellep: Individuaalpsühholoogilise kasvatuse põhijooni. Eesti Vaimutervishoiu Ühingu toimetused I. „Noor-Eesti“ kirjastus, 1935. Hind kr. 1.25.

Prof. J. Piiper: Pilte ja hääli kodumaa loodusest. E. Kollomi kaas. „Noor-Eesti“ kirjastus. Hind kr. 3.—.

Ed. Laaman: Jaan Poska. Elulugu. 157 lk. Hind kr. 1.50. 10 illustatsiooniga. Suurmeeste elulood nr. 29. See on raamat igale eestlasele. Autori huvitav ja elav esitusviis teeb selle hõlpsasti kõigile loetavaks.

Fr. R. Kreutzwald: Kalevipoeg. Üks ennemuistne jutt kahekümnes laulus. Viies trükk. Toimetanud August Annist. Hind broš. kr. 5.—.

A. Kivi: Seitse venda. Romaan. Tõlk. Fr. Tuglas. Teine trükk. Hind kr. 4.50. 497 lk. suures formaadis.

Raamatu osa Eesti arengus. Koguteos. Toimetanud D. Palgi. 346 lk. Hind kr. 4.—.

O. Luts: Väino Lehtmetsa noorpõlv. E. Järve kaas. „Noor-Eesti“ kirjastus. Hind Kr. 2.—.

Poliitilised peavooulud. Konservatism, liberalism, sotsialism. Elav teadus nr. 48. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartu, 1935. Hind 1 kr.

Fr. Tuglas: Kriitika IV. Teine trükk. „Noor-Eesti“ kirjastus, Tartu 1935. Hind kr. 3.—. Jaan Vahtra kaas.

Eesti algkooli lõpetaja. Algkooli lõpetaja oskused ja teadmised maateaduses. Koostanud A. Tam m, Pärnumaa koolinõunik. Eesti Koolinõunikude Ühingu toimetused nr. 35. Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi koolivalitsuse väljaanne 1936.

Mag. J. Kents: Kooligeograafia. Olemus, sisu ja meetodid. Eesti õpetajate Liidu kirjastus, Tallinn, 1936. a., lhk. 92, hind kr. 1.50. Pealadu: K. K. Ü. „Töökool“, Tallinn, V. Roosikrantsi 3.

Meie maateaduslik kirjandus ei ole kuigi rikas. Seepärast iga teos selgelt alalt väärrib tõsist tähelepanu. Mag. Kents oma teoses esmakordselt meil selgitab lähemalt kooligeograafia suhteid „puhta geograafiaga“. Käesolev teos peaks seetõttu esile kutsuma mõtteavaldusi, milliseist omakorda peaks tulevikus kristalliseeruma omapärane eesti kooligeograafia, mis rajatud üheltpoolt Eesti maa ja rahva elunõuetele ja eesti noorsoo hingelaadile ning võimele, teiselt poolt aga Eesti ja teiste maade teadusliku geograafia saavutusile.

„Kasvatuse“ 1935. aastatellijaille maksab raamat 75 senti.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Pühavaimu 11, kõnetraat 458-52. Tellimishind 1936. aastaks: 4 krooni aastakäik, 2 krooni poolaastas, üksiknumber 50 senti; „Õpetajate Lehe“ ja „Kasvatuse“ koos aastatellijaille kr. 3,50 aastas („Õp. Lehega“ kr. 7,50).

Vastutav toimetaja: **Enn Murdmaa.** Väljaandja: **Eesti Õpetajate Liit.**
Eesti Ühistrükikoda, Tallinnas, Narva m. 27. 1936.

Hoolas töö tagab hää riide!

Meie maitsekad ja mustrate-
rohked riidesordid on alati
tarvitajaskonnas poolehoidu
leidnud!

A.-S. „KREENBALT“

TALLINN

BALTI PUUVILLA KETRAMISE JA
KUDUMISE VABRIKU A.-S.

KREENHOLMI PUUVILLASAADUSTE
MANUFAKTUURI O.-Ü.

SINDI TEKSTIILVABRIKUTE ÜHISUSE

EESTI NIIDIVABRIKU O.-Ü.

Väikemüük
kõigis pare-
mais riide-
ja segakaup-
lustes linnas
ja maal.

*toodete suurmüügi
keskkoht.*

Meie õpetajaskonna häälekandja

ÕPETAJATE LEHT

algas 1936. aastal 7. aastakäiku.

1. aprillist 1935. a. alates ilmub „ÕPETAJATE LEHT“ Ühistegelise Kirjastusühingu „ÕPETAJA“ väljaandel. Sellega on otstarbeka lahenduse leidnud juba pikemat aega päevakorral seisnud lehe väljaandmise küsimus.

„Õpetajate Leht“

on ka tulevikus rakendatud eesti koolielu ülesehitamiseks, eriti õpetaja õigusliku, majandusliku ja ühiskondliku mõju tõstmiseks.

„Õpetajate Lehe“

kaudu on õpetaja parimas ja kiiremas kontaktis mitte ainult teda otsest puudutavate seaduste ja määrustega, vaid ka kaasaja pedagoogiliste ja kultuuriliste ülesannetega.

„Õpetajate Lehe“

joonealused Jorh'ilt, Peetrus Pikk-säärelt, Riu-Riolt j.t. tabavad alati naela pea pihta.

„Õpetajate Lehe“

uudiskirjanduse- ja arvustusnurk on lühikese aja jooksul võitnud hulga järjekindlaid jälgijaid.

„Õpetajate Lehe“

küsimus-kostmisingurgas jätkatakse edaspidigi lugejaille juriidilist nõuan- net eriteadlase-juriskonsuldi poolt.

„Õpetajate Lehe“

igakuine kaasanne „Kooli uuenduslane“ Joh. Käis'i toimetusel on kujunenud oodatavamaks külaliseks koolidesse.

ÕPETAJAD!

Saatke oma häälekandjale kaastööd õpetajate organisatsioonide tegevusest, õpetajaskonna elust, tähtpäevadest, uutest koolimajadest, kuid ka puudusist ja väärnähetest kooli alal. Lisage kaastööle ka pilte. Astuge Ü. K. Ü. „Õpetaja“ liikmeks.

„Õpetajate Lehe“

tellimishinnad on: kr. 4,50 aastas, kr. 2,25 poolaastas ja 1,15 veerandaastas ühes „Kooli uuenduslasega“.

„KASVATUSE“

aastatellijad! Teile maksab „Õpet. Leht“ vaid kr. 4.— aastas (aastatellimise puhul). Tellida saab igast postiasutusest, usaldusmeestelt ja otse talitusest: Pühavaimu 11, Tallinn.